БYХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряат-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 235 (8455)
ОКТЯБРИИН
4
ПЯТНИЦА
1957 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ (1-дэхи нюур).

Ургаса хуряалгын, гүрэндэ таряа тушаалгын түрүүшүүл иигэжэ ажаллана (1-дэхи нюур).

Кружогууд болон политһургуулинуудай занятинууд дээрэһээ (2-дохи нюур).

Агууехэ Октябриин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ (2-дохи нюур).

М. Петухова.—Граждан дайнай суута герой Н. А. Каландарашвили (2-дохи нюур).

Н. Федоров.—Эмхидхэлэй хүдэлмэри иигэжэ ябуулнабди (2-дохи нюур).

СОВЕТ ЗАСАГАЙ АШААР СОЁЛ ГЭГЭЭРЭЛ ДЭЛГЭРЭЭ (3-дахи нюур).

И. Баранников.—Бурят арадай гэгээрэлэй хүгжэлтэ (3-дахи нюур).

Н. Цыбенов.—Амаралтын үзэсхэлэн һайхан газар (4-дэхи нюур).

А. Игумнов.—Улан-Удынхидэй илалта (4-дэхи нюур).

А. Шулунов.—Эрхим модо—Эхэ орондоо (4-дэхи нюур).

ХИЛЫН СААНАҺАА (4-дэхи нюур).

ҮРЭҺЭ ХҮРЭНГЭЕЭ ХҮСЭД ХААЯ!

Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ой үдэрһөө үдэр бүри улам дүтэлжэ байна. Энэ алдарта ойе ажалай ехэ илалтаар угтаха гэжэ совет арад бүхыдөө шармайн оролдоно. Завод, фабрика, колхоз, совхоз, МТС бүхэн үйлэдбэриингөө түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлжэ, горьтой ехэ амжалтануудые туйлана.

Энэ намарай уларилай орёо бэрхэ оршон байдалда республикымнай олон колхозууд, совхозууд таряа хуряалга, гүрэндэ тушаалгые амжалтатай һайнаар ябуулаа. Хориин, Түнхэнэй, Прибайкальска, Бичурын, Кударын аймагууд, Зэдын аймагай Үшөөтэйн МТС-эй харьяата колхозууд гүрэндэ уялгата ёһоор таряа тушааха түсэбөө дүүргээд, гүрэндөө таряа түсэбһөө гадуур тушаажа, худалдажа байна.

Түрүү колхозуудай, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд мүнөө хуряалгын, гүрэндэ таряа тушаалгын хүдэлмэри ябуулха зуураа, ерэхэ жэлэй ургасын бата бэхи һуури тогтоохын түлөө ехэ оролдолго гаргана. Һайн үрэһөөр тарилга хээ һаа, һайн ургаса, муугаар һаа — муу ургаса абаха байһаниинь хүн бүгэдэдэ мэдээжэ. Тиимын тула түрүү колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд үрэһэнэй фонд байгуулгада анхаралаа ехээр табина. Жэшээлхэдэ, Нарһатын, Ехэ Куналейн, Хэжэнгын, Эгэтын, Охин Булагай, Бага Куналейн МТС-үүдэй харьяата колхозууд октябриин 1-нэй мэдээгээр үрэһэнэй фонд байгуулха түсэбөө 60—70 процент дүүргэһэн байна.

Октябриин 1-дэ үрэһэ хаалгын түсэбые дүүргэхэ гэһэн болзор правительстваар тогтоогдоһон байбашье, республика дотор хаагдаха үрэһэнэй оройдоо 35,3 процентнь хаагдаад байна. Илангаяа Жэрэмэй, Ториин, Сүхын, Хамнигадайн, Суулгын, Цагаан Усанай, Закаменай, Погранична, Хэрэнэй, Сэлэнгын, Саянтын МТС-үүдэй харьяата колхозуудта энэ хэрэг тулюур туйганаар ябуулагдажа байна. Октябриин 1-нэй мэдээгээр Саянтын МТС-тэ (директорынь нүхэр Баирбиликтуев, главна агрономынь нүхэр Ярославский) нэгэшье килограмм үрэһэнэй орооһон хаагдаагүй. Бичурын, Түнхэнэй аймаг таряа талхаар элбэг байбашье, тэндэхи Бичурын ба Хэрэнэй МТС-үүдэй зононуудта үрэһэ хаалгын унжагайржа байһые гайхамаар. Сэлэнгын совхоз (директорынь нүхэр Башинов) нэгэшье килограмм үрэһэгүй һуужа байна.

Дээрэ дурсагдагша МТС-үүдэй, тэдэнэй харьяата колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй энэ шухала хэрэгые таһалдуулжа байхадань, партиин Иволгын, Сэлэнгын, Зэдын ба бусад айкомуудай шанга эрилтэ табингүй, зоргоорнь табяад байжа байдагын мүн лэ тон гайхалтай. Гадна, республикын хүдөө ажахын министерство үрэһэ хаалгын хүдэлмэриие бодото һайнаар хүтэлнэгүй, МТС-үүдэй директорнүүдэй, илангаяа главна агрономуудай урда энэ талаар шанга эрилтэ табинагүй гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Гүрэнэй гар хараад, жэл бүри гүрэнһөө үрэһэ үгэхыень хүлеэгээд һуугшадтай партийна, советскэ органууд хайра гамгүй тэмсэл ябуулха ёһотой. Хэрбээ үрэһэнэй участогһаа хүрэнгэ болохоор һайн ургасын гараагүй юм һаань, юрын таряанай эгээн һайнһаань таһалжа, үрэһэнэй фонд хаалгуулха хэрэгтэй. Таряаниинь юрэнхыдөө муугаар гараһан газарта колхозууд дам дамаа андалдаха, урьһалха гэхэ мэтээр аргаа бэдэрхэ ёһотой. Сортовой үрэһэ хаалгада тусгаар анхаралаа хандуулха хэрэгтэй гээшэ.

Ерэхэ жэлэйнгээ тарилгын үрэһые хүсэд хаалгуулха гэжэ тэмсэхэ зуураа ганса тоогой хойноһоо бэшэ, мүн үрэһэнэй шанарай хойноһоо һаналаа ехээр табиха хэрэгтэй. Үрэһэ миил хаалгаар энэ хэрэг дүүргэхэ бэшэ, харин тэрээнээ тарилгын шанарта хүргэхэ ёһотойбди. Үбэл, январь-февраль һарануудые хүлеэнгүй, мүнөөнһөө эхилэн, намарай игаабари дулаан үдэрнүүдтэ үрэһэнэйнгөө таряае нара һалхинда хатааха, сэбэрлэхэ хэрэгтэй. Теэдшье намарай дулаанда үрэһэнэйнгөө таряае хатаагаад, сэбэрлээд абахада үбэл бэедэ хэды шэнээн амар байха гээшэб!

Үрэһэнэй таряан шииггүй, хуурай, нүхэ һүбэгтэй амбаар, складуудта хадагалагдаха ёһотой. Тэрэнэй түлөө сэхэ харюусалгатай хүнүүд томилогдохо зэргэтэй.

Ерэхэ жэлэй тарилгада дутамаггүй хүрэхэ үрэһэнэй фонд һаяар хаажа дүүргэхэ гээшэ хүдөө ажалай бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй, партийна, советскэ, хүдөө ажахын органуудай зайлашагүй шухала зорилго болоод байна.

УРГАСА ХУРЯАЛГЫН, ГҮРЭНДЭ ТАРЯА ТУШААЛГЫН ТҮРҮҮШҮҮЛ ИИГЭЖЭ АЖАЛЛАНА

★

Гүрэндэ таряа тушаалгаяа дүүргэбэ

Зэдын аймагай Үшөөтэйн МТС-эй харьяата колхозууд гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө октябриин 1-дэ дүүргэбэ. Тиигэжэ түсэбэй ёһоор 16605 центнер тушааха аад, 18369 центнер тушааба.

Мүнөө түсэбһөө гадуур таряа тушаалга үргэлжэлһөөр.

Ургасаяа хуряаба

Хориин аймагай колхозууд орооһото культурануудаа, хартаабхаяа хуряажа дүүргээд, гүрэнтээ сүм тоосоо. Мүнөө зелёнко, солоомоёо хуряажа, үрэһээ хаажа байнхай. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз үрэһэ хааха түсэбөө 93,4 процент, «Красный партизан»—93,4, Хориин хониной совхозой нэгэдэхи фермэ —75, хоёрдохи—74 процент дүүргээ.

Мүн Хрущевой нэрэмжэтэ колхозойхид зелёнко хадалгаяа дүүргээ.

А. Дамдинов.

Республикын колхозууд болон совхозуудта тэжээл бэлэдхэлэй ябаса тухай

1957 оной октябриин 1-нэй мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Үбһэ һурилэлгэ	Силос даралга
Б-Кударын	97,4	43,5
Бичурын	75,1	21,6
Кабанскын	68,1	33,3
Закаменай	67,2	34,3
Ториин	65,4	42,5
Иволгын	63,0	45,6
Заиграйн	62,9	28,2
Хэжэнгын	62,1	47,1
Тарбагатайн	56,9	25,9
Сэлэнгын	56,8	60,4
Яруунын	56,8	26,7
Кударын	56,4	60.0
Мухаршэбэрэй	56,1	28,9
Баргажанай	55,4	65,9
Кяхтын	55,0	40,7
Курумканай	48,6	24,4
Прибайкальска	48,0	38,2
Хориин	47,5	53,5
Түнхэнэй	44,5	46,5
Зэдын	40,7	38,5
СОВХОЗУУД:		
Яруунын	64,6	86,0
Бичурын	51,5	17,2
Хориин	31,2	60,9
Кяхтын	25,6	73,5
«Эрдэм»	19,6	41,6
Сэлэнгын	17,9	110,0
Боргойн	12,5	49,0

★ ★

Залуу комбайнер

Зургаа-долоон жэлэй саада тээ Хэжэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой полинууд дээрэ хүдэлмэрилжэ байһан механизаторнууд дунда хүхюунхэн дорюун, һүбэлгэн шуран нэгэ балшархан наһатай хүбүүн харайжа ябадаг һэн. Тиихэ үедэ 14 наһатай хүсэжэ ябаһан Володя МТС-эй эрхим комбайнер Ёндон Будажаповай туһалагшаар хүдэлдэг байгаа. Владимир Шагдуржапов Ёндон комбайнертай гурбан жэлэй турша суг хүдэлхэ зуураа, комбайнай оньһые алишье талаһаань һайнаар шудалжа, «тарьян далайн кораблиие» һаадгүйгөөр жолоодохо шадалтай болоһон юм.

Удааншье болонгүй комбайнер Будажапов һургажа ябаһан хүбүүндээ машинаяа жолоодохыень найдажа, өөрөө һүниндөө хадаад, үдэрынь Володидоо машинаяа даалгадаг болоо һэн. Тиигэжэ комбайнай агрегат үдэрэйнгөө даалгабариие 200—300 процент дүүргэдэг байһан юм. Хэды дүршэһэн, оролдосотой бэрхэ байгаашье һаань, комбайнерай тусхай һургуули дүүргээгүйдэнь, залуу хүбүүндэ машина тушаажа үгтэхэгүй байгаа бшуу. Тиимын тулада Владимир Шагдуржапов яабашье комбайнерай һургуулида һураха гэжэ шиидээ һэн.

Тиигээд үнихэнэй һанажа ябадаг хүсэлынь 1952 ондо бэелүүлэгдэжэ, энэ залуу нүхэр комбайнерай курсада ошоо һэн. Тэрэ жэлээ «С—4» комбайн жолоодохо эрхэтэй болоод, колхоздоо бусажа ерэһэн байгаа.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо Владимир Шагдуржапов комбайн тушаажа абаад, хэдэн жэлэй турша эрхимээр ажаллажа байнхай. Үнгэрэгшэ жэлдэ нүхэр Шагдуржапов 480 гектарай таряа һайн шанартайгаар хуряажа, ВЛКСМ-эй ЦК-гэй, мүн ВЛКСМ-эй обкомой Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаа.

Мүнөө жэлдэ залуу комбайнер таряа хуряалгада ороход зуураа, 300 гектар таряа хадаха уялга абаад, комбайнер Ёндон Будажаповые социалистическэ мүрысөөндэ урилан байна. Тиигээд таряа хуряалгын түлэг дундаа ябажа байха үедэ зарим үдэрнүүдтэ 8 гектарай орондо 20—24 гектар хадажа байгаа. Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой полинууд дээрэ 14 үдэр соо хүдэлхэ зуураа, 297 гектарай таряа хадажа, 11700 пүүд шэниисэ сохибо. Тиигэжэ нүхэр Владимир Шагдуржапов гансашье мүрысөөтэй Ёндон комбайнераа бэшэ, Чесаныгаа МТС-эй бүхы комбайнернуудые илажа, дамжуулгын Улаан тугханда хүртөө.

Мүнөө тэрэнэй даажа байдаг комбайнай агрегат «Коммунизм» колхозой поли дээрэ ерээд, таряа хуряажа байнхай. Агрегат таряа хуряалгын эхилһэнһээ хойшо 400-гаад гектарай ургаса хуряагаад байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: залуу комбайнерай жолоододог агрегат амяарлан хадагдаһан шэниисын ваалнуудые суглуулан сохижо ябана. Хүреэ соо—өөрөө.

К. Лубсандоржиевай фото-текст.

Василий Мякотинай комбайнай агрегадта

Һаяшаг нэгэтэ үглөөгүүр ехэ сэлмэг, наратай игаабари байгаа. Колхозой үргэн ехэ таряалан талмай эршэ хүсэтэ ажалаар бурьялжа байгаа һэн. Хайшаашье харахада, дүрбэн зүгтэ, колхозой полинууд дээрэ талын корабльнууд, лафетнэ жатканууд, аржагар шара орооһо таряа ашаһан автомашинанууд иишэ тиишээ тамаран байба.

Ябаһаар ябатар нэгэ гүбөө хадын орой боложо, саашаа таряалангай ехэ талмай нэмжыгээ. Тэндэ нэгэ комбайн таряа хадажа байба. Комбайнай урда хажуудань багахан Улаан туг намилзана.

Энэ хадаа Бага-Куналейн МТС-эй үнинэй комбайнер Василий Ильич Мякотинай агрегат байгаа. Комбайнер нүхэр Мякотин арбаад жэлдэ ажаллаха зуураа баргдашагүй баян дүршэлтэй болоһон байна. Тиимэһээ Василий Ильич жэл бүри даабаряа үлүүлэн, эрхим шанартайгаар, саг болзорһоонь урид дүүргэжэ ябадаг заншалтай. Тиимэ туладань энэ МТС-эй механизаторнууд «манай солото комбайнер» гэжэ зүб лэ тоолодог болонхой. Мүнөө жэлдэ таряа хуряалгын түрүүшын үдэрһөө эхилээд, тус агрегат МТС-эйнгээ механизаторнуудай дунда дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ түрүүшын һуури эзэлнэ. Иимэ эршэтэ ажалайнь тодорхой тэмдэг, дамжуулгын Улаан тугхан намилзана.

Нүхэр Мякотин нэгэ юумэ хэжэ эхилхэдээ, тэрэнэйнгээ захада хүрөөгүйдөө болидоггүй, аргагүй үсэд шэрхеэр, бүтээсэтэйгээр, бодолынь оложо ажалладаг байха юм. Халаан соогоо 20 гектар хадаа һаа, муушагаар ажаллаһанда бэеэ тоолоод, һанаагаа зобонги ябадаг байна. «Ажалайнгаа бүтээсые хайшан гэбэл, ямар шэнэ арга хэрэглэбэл дээшэлүүлхэ гээшэб» гэжэ тэрэ хододоо бодожо ябадаг.

Тиигэжэ таряа хуряалгын халуун үедэ ганса үдэртөө хүдэлхэ бэшэ, харин һүниндөөшье заабол хүдэлхэ гэжэ шиидээ һэн. Зүгөөр агрегадай һүниндөө хүдэлхэ болоходонь, һүниин халаанай хүн хэрэгтэй болохо байгаа. Гэбэшье, ажалгүй үлүү байһан хүнүүд олдохогүй, хаанаһааб даа зарим хүнүүдые ажалһаань сүлөөлжэ гү, эли зарим газарта хүнүүдые үсөөн болгожо энэ асуудалые шиидхэхэ хэрэгтэй болоо юм.

Һүни үдэргүй комбайн, машинануудые хүдэлгэхэдэ ямар ашаг туһатайб. Хэрбээ нэгэ час соо комбайн 35—40 центнер таряа сохидог һаа, түхэреэн сүүдхэ соо хэр ехэ юумэн хэгдэхэ байнаб. Тиигэжэ таряа хуряалгын болзор хэды дахин богонидхогдохоб гэхэ мэтэ асуудалнуудые тодорхой жэшээ дээрэ бодожо үзөөд, таряан ажалай бригадиртай Василий Ильич хөөрэлдэһэн байха юм. Энэ дурадхалыень бригадир халуунаар дэмжээд, тэрэ гэһэнһээ хойшо агрегадынь һүни үдэргүй ажалладаг болоо һэн. Һүниндөө хүдэлдэг боложо, таряа хуряалгынгаа болзорые тэдэ горьтойгоор богонидхоһон, мүн таряа тушаалгын хүдэлмэри үргэн дэлисэтэйгээр ябажа эхилһэн юм. «Үдэр саг гээхэ гээшэ орооһо таряа гээһэнтэй адли» гэжэ Василий Мякотинай бododогынь тон зүб байгаа.

Комбайнер Василий Ильич 450 гектар комбайнаар сэхэ хадаха, мүн 10 мянга тухай центнер таряа сохихо уялгаяа мүнөө амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна. Тиигэжэ нүхэр Мякотин 400-гаад гектар хадаад, 9 мянгаад центнер таряа сохёо юм.

Үгэеэ үгөө хадаа тэрэнээ дары бэелүүлхэ ёһотойбди гэжэ нүхэр Мякотин сугтаа ажалладаг нүхэдтөө хэлэдэг. Мүн агрегат даагшадтай хамта ябадаг нүхэдынь минута, час бүхэниие зүбөөр хэрэглэжэ, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллахын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлдэг. Тус агрегадайхид таряае доогуур хадаха, поли дээрэ нэгэшье солоомо үлөөхэгүй гэжэ оролдодог. Хэрбээ агрегадайнгаа эбдэрхэ, һаатаха болоо һаань, бултадаа хамһажа дары заһадаг. Хүдэлмэриингөө забһарта техническэ харууһалга, жэжэ заһабари, тоһодолго хэдэг.

Энэ суута комбайнер Бичурын аймагай «Заря коммунизма» колхоздо мүнөө ажаллажа байнхай. Халаан бухэндэ нүхэр Мякотинай агрегат 28—30 гектар алданагүй.

Н. Хазагаев.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Ленинскэ шангай лауреадай хүндэтэ тэмдэг тухай

1. Ленинскэ шангай лауреадай хүндэтэ тэмдэгэй дүрсые баталха.

2. Ленинскэ шангай лауреадай хүндэтэ тэмдэг иимэ байха гэһэн бэшэлгые баталха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
К. ВОРОШИЛОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1957 оной октябриин 2.

Ленинскэ шангай лауреадай хүндэтэ тэмдэг иимэ байха

Ленинскэ шангай лауреадай хүндэтэ тэмдэгынь 27 миллиметр үргэнтэй түб түхэреэн дүрсэтэй байха байна. Тэрэнэй нюур таладань В. И. Ленинэй һиилэгдэмэл дүрсэнь баруун гар тээшээ хараад байһаар зурагдаха. Энэ тэмдэгэй хажуу һуури тала мүлигдэмэл елэгэр байха ёһотой.

Тэмдэгэй ара таладань иимэнүүд юумэн бэшэгдэхэ гэбэл: гурбан мүр соо Ленинскэ шангай лауреат гэжэ бэшээд, доодо тээнь зурлаа татаад, доронь тэмдэгэй номерынь һиилэгдэнэ.

Ленинскэ шангай лауреадай хүндэтэ тэмдэгые тойруулаад, наашаа тобойжо гараһан хүбөө хэхэ ёһотой.

Ленинскэ шангай лауреадай хүндэтэ тэмдэг улаан муарова лентээр бүригдэһэн дүрбэлжэн углуутай колодкотой ооһортой һэнжээр холбогдонхой байха.

Колодкын ара таладань тэмдэгые хубсаһанда торгохо булавка хадаатай.

Ленинскэ шангай лауреадай хүндэтэ тэмдэгэй һууринь, һэнжэнь болон хоорондохи ооһорынь 950 пробын алтаар хэгдэхэ. Колодконь, мүн тэмдэгэй бусад зүйлнүүдынь алталмал мүнгөөр бүтээгдэхэ байна.

Москвагай электролампова заводто Ажалай Улаан Тугай орден барюулагдаба

Октябриин 2-то Москвагай электролампова заводойхидой ехэ һайндэр болоо. Тэдэнэй туг дээрэ хоёрдохи орден—Ажалай Улаан Тугай орден бии болобо. Заводой байгуулагдаһаар 50 жэлэй гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, мүн электронно техникые хүгжөөхэ, электровакуумна приборнуудые бүтээхэ хэрэгтэ габьяатай байһанайнгаа түлөө энэ предприяти шагнагдаа юм. Заводой олоп хүдэлмэрилэгшэд правительствын хайра шанда хүртэбэ.

Октябриин 2-ой үдэшэлэн Союзуудай Байшан соо шангууд барюулагдаа. КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй Гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гэй ба МГК-гэй Секретарь Е. А. Фурцева, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Гэшүүд А. А. Андреев, И. В. Капитонов гэгшэд орден, медальнуудые барюулаа.

Мүн лэ октябриин 2-то Союзуудай Байшангай колонно зал соо Москвагай электролампова заводто Ажалай Улаан Тугай ордениие барюулһантай дашарамдуулан баяр ёһололой суглаан болоо. Нүхэд А. И. Микоян, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, А. А. Андреев болон бусадай президиумдэ ерэжэ һуухадань, суглаагшад тэдэниие халуунаар угтаа. Заводые шагнаха тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указые СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь М. П. Георгадзе нэрьемэ альга ташалга доро уншаба.

Нүхэр Е. А. Фурцева СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй зүгһөө предприятиин түлөөлэгшэдтэ Ажалай Улаан Тугай орден барюулаа.

Шан барюулһанайнгаа һүүлээр нүхэр Е. А. Фурцева шанда хүртэгшэдые амаршалба.

КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ эльгээхэ амаршалгын бэшэгые суглаанда хабаадагшад нэгэн дуугаар баталан абаа.

(ТАСС).

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

Ажахын болон культурна байгуулалтадаа туйлаһан амжалтануудайнь түлөө, мүн Яхадай һайн дураараа Россин гүрэнтэй нэгэдэһээр 325 жэлэй ойтой дашарамдуулан, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум Якутска АССР-эй промышленностиин, хүдөө ажахын түрүүшүүлые, наука болон культурын ажал-ябуулагшадые, партийна, советскэ, профсоюзна, комсомольско болон бусад организацинуудай хүдэлмэрилэгшэдые орден, медальнуудаар шагнаа. Хамта дээрээ 558 хүн шагнагдаба.

Ленинэй орденоор 40 хүн, Ажалай Улаан Тугай Орденоор—110 хүн, «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденоор—169 хүн, «Ажалай габьяагай түлөө» медаляар—166 хүн, «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медаляар—173 хүн шагнагдаа.

Ажал хүдэлмэридөө гайхамшагта амжалта туйлаһанайнь түлөө Усть-Алданска районой «Победа» колхозой һаалишан Е. И. Бурцева, Сангарска руднигай проходчик Л. Г. Горбунов, Усть-Янска районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ангуушан Н. С. Колесов, Мегино-Кангаласска районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой огородой эдеэ тарилгын агротехник Г. С. Самсонов, Анабарска районой Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой оро үсхэбэрилдэг бригадын бригадир И. К. Спиридонов, Усть-Майска районой «Ынык-чан» приискын забойщик А. Н. Черканов болон «Якутзолото» трестын «Ленинский» гэжэ приискын драгер М. О. Шишлянников гэгшэдтэ Социалистическэ Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгогдоо.

Колхозой экономистын дурадхалаар

СТРАШЕНЫ. (Молдавска АССР). Котовскиин нэрэмжэтэ колхоз үнгэрһэн жэлэй туршада 5 миллион түхэриг олзо доходтой байгаа. Олон һалбаритай, атар томо ажахые хүтэлбэрилхэдэ тиимэшье бэлэн бэшэ. Нарин нягта тоо бүридхэл, зүбөөр табигданхай түсэб болон колхозой ажахын хүгжэлтые саг үргэлжэ шэнжэлэн үзэлгэ шухала байгаа бшуу. Эдэ хэрэгүүдые хүтэлбэрилжэ байха хүнэй хэрэгтэй болоходо, колхозой правлени экономист гэдэг штатна хүдэлмэришэнтэй болоһон байна. Энэ тушаалда колхозой ажахые һайнаар мэдэхэ М. Г. Коротких гэгшые томилһон байгаа. Урдань шофёрнуудта һара бүридэ 70—70 ажалта үдэр үгтэдэг байһан аад, колхозой экономист Коротких гэгшын дурадхалаар, тэдэндэ тонно-километрын хэмжээгээр ажалта үдэр үгтэдэг болоо. (ТАСС).

КРУЖОГУУД БОЛОН ПОЛИТҺУРГУУЛИНУУДАЙ ЗАНЯТИНУУД ДЭЭРЭҺЭЭ

Бэлэдхэлгүй байшоо

Партийна һуралсалай шэнэ жэл эхилжэ, Коммунальна ажахын министерстводэ түрүүшын заняти болобо.

Эндэ үйлэдбэриин экономико шудалха кружок эмхидхэгдээд, 12 хүн бэшүүлһэн байгаа. Уржадэр оройдоо 6 хүн суглараа. Саада зургаан хүниинь хүндэтэй шалтагаанаар занятида ерэнгүй байжашье болоо бэзэ даа.

Зүгөөр, занятиин гол ехэ дутуунь юуб гэхэдэ, пропагандист нүхэр Резников занятидаа бэлдэнгүй ерээ гэжэ сэхэ хэлэхээр байна.

«Агуехэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойдо» зорюулагдаһан тезисүүдэй түрүүшын бүлэгөөр хөөрэлдөө хэхэ, тиихэдээ В. И. Ленинэй зохёолнуудые, бусад шухала материалнуудые хэрэглэхэ зэргэтэй байһан аад, пропагандист нүхэр Резников тезисүүдэй түрүүшын бүлэгые час хахад соо миил уншаад гараа.

Нүхэр Резников хэдэн жэл пропагандистаар хүдэлһэн, дүршэл ехэтэй хүн аад, занятияа иимээр үнгэргэхэдөө, тон харюусалгагүйгөөр хандаа гэжэ тэмдэглэхээр байна.

Д. Дамдинов.

Типографиин коммунистнуудай түрүүшын заняти

Октябриин 1-дэ Улан-Удын типографиин коммунистнууд, партийнабэшэ эдэбхитэд ажалайнгаа һүүлээр сугларжа, түрүүшынгээ заняти хэбэ.

Эндэ партиин түүхэ үзэхэ кружок эмхидхэгдээд, нүхэр Барер пропагандистаар томилогдонхой.—Мүнөө жэлдэ манай кружок партиингаа түүхэ шудалхань. Түрүүшын 3—4 заняти дээрээ «Агуехэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойдо» гэһэн тезисүүдтэй танилсахабди, материалнуудаа иигээд үзэхэбди,—гэжэ байгаад хөөрэбэ. Тиигээд саашадаа, хоёр часай туршада КПСС-эй ЦК-гэй Пропаганда болон агитациин таһагай, КПСС-эй ЦК-гэй дэргэдэхи марксизм-ленинизмын институдай тезисүүдэй түрүүшын бүлэгөөр хөөрэлдөөн болобо. Теэд нүхэр Барер занятидаа муу бэлэдхэлтэйгээр ерэһэниинь хөөрэлдөөнэй үедэ элирээ. Түрүүшын занятида КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагшын орлогшо нүхэр Цибудеев байлсажа, занятиин дутуу дундануудынь гүйсэд хэлэжэ үгөө.

Ц. Цыдыпов.

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ

Сибириин уранзохёолшодой зүблөөн

НОВОСИБИРСК. РСФСР-эй уранзохёолшодой Союзай зарлаһан, бүхы Сибириин уранзохёолшодой зүблөөн дүрбэн үдэрэй туршада үргэлжэлөө. Тус зүблөөндэ Новосибирскэ, Омско, Томско, Кемеровскэ, Иркутска областьнуудай, Алтайн болон Красноярай хизаарнуудай зуу шахуу уранзохёолшод хабаадалсаа. Оперо ба баледэй театрын концертнэ зал соо 19 уранзохёолшодой хабаадалгатайгаар литературна вечер үнгэргэгдөө.

(ТАСС).

Шэнэ мөөрэнүүд

«Москвич» автомобилиин нэгэ сахаригта хадааһан шаагдаба. Хадааһанай шаагдаһые жолоошон гараждаа бусаһан хойноо мэдэбэ. Харгыда ябахадаа хадааһанда хадхуулһан мөөрэнүүд автомобилиин саашаа ябахадань һаатуулжа шадаагүй. Юундэб гэхэдэ, «Москвич» автомобильда камергүй шэнэ мөөрэнүүд хэгдэдэг болоо. Мүнөө үедэ хэдэн олон «Москвич» автомобильнууд камергүй шэнэ мөөрэнүүдтэй болохонь. Тиимэ мөөрэнүүд 32 мянган километр ябаад байхада үшөөл һайн зандаа байха юм.

Узбекскэ ССР. Сурхан-Дарьинска областьдо энэ жэл хлопогой баян ургаса хуряагдаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сталинай нэрэмжэтэ колхозой хоёрдохи бригадын тоо бүридхэлшэ Т. Рахимов хлопок шэгнэжэ байна. **ТАСС-эй фотохронико.**

Мэргэжэл һайнтай слесарь

Үдэр ерэхэ бүри Тимлюйскэ цементын заводой цехүүдтэ Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөн улам үргэдэжэ байна. Цехүүдэй коллективүүд ойртожо байһан һайндэрые ажалай ехэ бэлэгээр угтахын түлөө тэмсэһээр үнинэй. Заводой автотранспортна цехынхид бусад цехүүдэйхиһээ дутуугүйгөөр хүдэлмэрилжэ, абаһан уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлнэ.

Автотранспортна цехтэ гол түлэб автомашинануудай мотор болон бусад детальнуудые заһабарилжа, хэрэглэгшэдтэнь эльгээгдэдэг гээшэ. Эндэ хүдэлмэрилэгшэд слесарь Михаил Хамагановые ажалдаа оролдосо ехэтэйгээр хандадаг түрүү хүнүүдэй нэгэн гэжэ мэдэдэг юм. Нүхэр Хамаганов тус цехтэ гурбадахи жэлээ хүдэлмэрилжэ байха зуураа, элдэб маркын автомашинын хэдэн арбаад моторно капитальна заһабари хэһэн байна.

Мүнөө энэ слесарь мүрысөөндэ бүри ехэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, халаан бүхэнэйнгөө нормые 170 процент хүрэтэр дүүргэжэ байна. Хайшан гэжэ хүдэлмэрилхэдөө тэрэ ажалай иимэ үндэр бүтээсэ туйланаб гэхэдэ, үйлэдбэридөө уралан нарижуулгын үнэтэ дурадхалнуудые зохёон хэрэглэнэ. Жэшээнь, урдань заһагдаһан цилиндрээ механическа цехтэ абаашажа, дахин мүлидэг байгаа. Мүнөө нүхэр Хамаганов электродрель гэжэ оньһон арга хэрэглэн эдэ бүхы хүдэлмэриие нэгэ газарта түргөөр бүтээдэг болонхой.

— Михаилай заһабарилһан мотор часыдал адляар хүдэлдэг даа,—гэжэ заводой шофёрнуудай хэлсэдэг миин бэшэ. Олон шофёрнууд машинынгаа моторые нүхэр Хамагановта заһабарилуулхые оролдодог, ажалдань үндэр сэгнэлтэ үгэдэг байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: М. Хамаганов заһабарилагдаха мотор шалгажа байна.

В. Вельвер.

Консервэшэд түрүүлнэ

Эдэ үдэрнүүдтэ Улан-Удын мяха-консервын комбинадай үйлэдбэридэ эгээл халуун хаһа оронхой. Республикымнай колхозууд болон совхозуудай гүрэндэ тушааһан олон тоото адуу мал һүрэг һүрэгөөрөө асарагдажал байна. Комбинадай хашаа сооһоо хэдэн зуун тонно колбаса, консервээр ашаалагдаһан составууд гаража, холын аян замда зорино...

Комбинадай завод болон цехүүдтэ ороходо, Агуехэ Октябриин 40-дэхи ойе ажалай шэнэ амжалтаар угтаха тухай уряа лозунгнууд харагдана. Теэд хүдэлмэришэдшье абаһан уялгаяа дүүргэхын тулада бүхы хүсэеэ элсүүлэн хүдэлмэрилнэ. Үргэн далайсатайгаар дэлгэрһэн энэ мүрысөөндэ консервнэ заводой коллектив түрүүлжэ ябана. Тус заводойхид үнгэрһэн сентябрь һарынгаа даалгабариие болзорһоонь хэдэн үдэрөөр урид дүүргэжэ, даалгабариһаа гадуур хэдэн зуу мянган банка консервэ хээ.

—Советскэ засагай тогтоһоор тэбхэр дүшэн жэл гүйсэхээ байна. Энэ үе соо Эхэ ороноймнай түхэл шарай, арад зоноймнай ажалай бүтээсэ үзэгдөөгүй ехээр хубилаа. Энээниие манай заводой нэгэхэн сүүдхын хүдэлмэри дээрэһээ хаража болоно. Һаяхан нэгэ сүүдхэ соо 203 мянган банка консервэ хээбди. Иимэ олон консервэ заводнай урдань гаргаагүй байгаа. Энэ амжалта манай коллективэй Октябриингаа һайндэрые ажалай бэлэгээр угтахын түлөө эрид шууд тэмсэжэ байһаниие гэршэлнэ,—гэжэ мастер нүхэр Гоновой хөөрэнэ.

Нүхэр Гоновойн даадаг халаанай хүдэлмэришэд консервэнүүдые хайрсагта багсалдаг юм. Тэдэнэр һайндэрэй хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсажа, халаан соо 1400 хайрсаг консервэ багсалха нормоёо 1600 хүрэтэр дүүргэнэ. Ажалай түрүүшүүл нүхэд Хлебникова, Иванова, Кубышкина болон бусад шадамар бэрхээр хүдэлмэрилжэ, бусадта һайн жэшээ харуулна.

Мүнөө тус комбинадай олон бригаданууд Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсанхай. Аяар мянгаһаа дээшэ хүдэлмэришэд продукци үйлэдбэрилхэ жэлэйнгээ даалгабарита түсэбые уридшалан дүүргээ. Колбасагай мяха тээрмэдэгшэ нүхэр Денисенко, мяха шулагшад Инкина, Павлуцкий болон бусад зургаадахи табанжэлэйнгээ түсэбүүдые дүүргэнхэй.

А. Шестаков.

ГРАЖДАН ДАЙНАЙ СУУТА ГЕРОЙ Н. А. КАЛАНДАРАШВИЛИ

Манай Бурят-Монголой хизаар ороноо шэнжэлдэг музей Агуехэ Октябриин социалистическэ революциин дүшэн жэлэй ойдо бэлдэхэдээ, граждан дайнда хабаадагшадые элирүүлжэ, тэдэнтэй холбоо барисаа байгуулна. Тэдэнэр Совет засагай түлөө манай арадай тэмсэһэн баатар габьяата тэмсэлэй зарим ушарнуудые һонордхохо ябадалда ехэхэн туһа хүргэнэ. Нэрлэн хэлэбэл, Нестер Александрович Каландарашвилиин отрядта связной ябаһан Анна Ивановна Арбузоватай хөөрэлдөөбди. Энэ отряд тухай, мүн бурядай морин сэрэгэй нэгэдэхи партизан отрядай командир Павел Балтахиновтай холбоо байгуулһан тухайдань Анна Ивановна һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгөө.

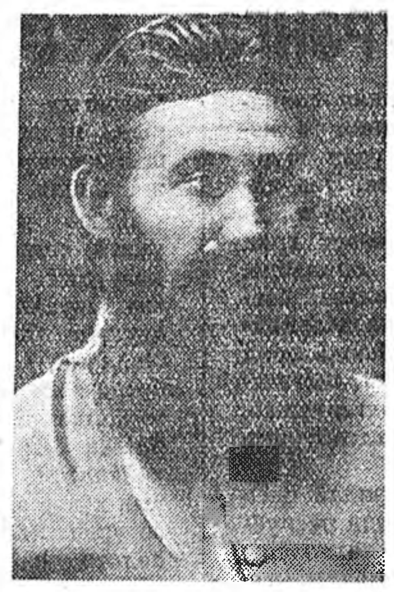

Н. А. Каландарашвили 1876 ондо Грузида түрэһэн юм. 1905—1906 онуудта Гориин ба Порниин таряашадай восстанинуудта хабаадаһанайнгаа түлөө 1907 ондо Яхат орон сүлэгдэһэн аад, замһаа зугадан тэрьелжэ, Эрхүү хотодо бэеэ нюужа байгаа.

Эрхүүгэй генерал-губернаторые алаха бэлэдхэлдэ хабаадаһанайнгаа түлөө тэрэ түрмэдэ хаагдаа һэн. Эндэһээ 1917 оной февральска революциин урда тээхэнэ табигдаһан юм. Тэрэнэй һүүлээр 1917 оной декабрь һара соо Эрхүүгэй юнкернүүдэй үймөөе даралгадань улаан гвардида Каландарашвилиин дружина ехэ туһа хүргэһэн байгаа.

1918 оной эхиндэ Советскэ командованиин даалгабаряар морин сэрэгэй дивизион эмхидхээд, семеновтондо эсэргүү байлдаанда хабаадалсаа һэн. Май һарада һөөргөө Эрхүү хото дуудагдажа, харюусалгата даалгабари абаһанайнгаа һүүлээр сагаантан, интервентнүүдтэй тэмсэхэ партизан отрядуудые эмхидхэхэ тон ехэ хүдэлмэри тэрэ хээ. Совет сэрэгүүдые Эрхүү хотоһоо гаргаха үедэ Н. А. Каландарашвили дивизинүүдэй нэгэнэй командир болон томилогдоод, тэрээнтэеэ хамта Ангар мүрэнэй баруун эрьеэр зубшан сухарижа, урагшаа гараһан, Забайкалиин фронтын Сэлэнгын участогые эзэлээд, тэндээ нэгэ хэды саг соо байһан байна. Уданишьгүй улаан сэрэгүүдэй булигдаһан тухай Байгал шадарай фронтын үгы болоһон тухай мэдээсэлэй ерэмсээр, өөрынгөө отрядые Монголой тала, Саянай хада хүбшөөр дамжуулан, октябриин һүүлээр Эрхүүгэй губерни абаашажа, дайсанай хүреэлэлгэһээ отрядаа гаргаа һэн.

Сагаантад энэ отрядай байһан газарые мэдэмсээрээ (1918 оной декабрь һарада) мүрдэн хэһээлгын отряд ябуулбашье, үрьдэгүй юм. Тэрэнэй удаа нүхэр Каландарашвили Тараса, Олендари ба Боохонэй аймагай бусадшье нютагуудта нюусаар ябаһан байгаа.

1919 ондо сагаантад, интервентнүүдые Н. А. Каландарашвили д... хяад һүрдүүлжэ ороо бэлэй.

РКП(б)-гэй Ирхүүгэй комит... дээр, улаан сэрэгүүдэй главна шта... баар табигдаһан түсэбэй ёһоор Ка... ландарашвилиин, Бурловой отр... дууд Балаганск багта нилэхэ... ябаһан юм. Эдэ отрядуудай нилэ... гэдэ заабол һаад х... хэ гээд, колчага... хид ехэ хүсэтэй х... һээлгын отрядууд... хоёр отрядай ур... һаа ябуулһан ба... гаа. Эдэнэртэй ш... га байлдаа хэ... нэйнгээ һүүлээр К... ландарашвили... партизанууд З... ревэй партизан о... рядуудай дайлалд... жа байһан газар... Лена мүрэн тээш... хашагдан сухар... бэлэй. Эндэ Калан... дарашвилиин отр... хүсэ шадалаа н... лээд нэмээгээд, де... кабрь һара соо Дээ... дэ-Үдэ хотые эзэлээ.

Колчагтанда эсэргүү восстани... болохо үеэр Каландарашвилиин от... ряд Эрхүү хото шадарай Мара... гэдэг һууринда түрүүлжэ ороо.

1920 оной февраль һарада Зим... станци шадар каппелецуудые, Ле... на мүрэнэй эхеэр генерал Сукин... частьнуудые даралсаһан байна.

1920 оной апрель һарада Калан... дарашвилиин отряд Гангатын стан... ци шадар мартын 12—13-да боло... һон байлдаанда хабаадажа, японц... дые үй дэлдээд, сухарихыень баа... хаа бэлэй. Эдэ байлдаануудай үед... Нестер Александрович хоёр дахи... хүндөөр шархатабашье отрядаа о... хёогүй. Һүүлээрнь тон аргагүй б... лоходоо. Дээдэ-Удын госпиталь... ороһон юм гэдэг.

Бэеынгээ эдэгэһэн хойно нүх... Каландарашвили ДВР-гэй прави... тельствын мэдэлдэ эльгээгдэһэн ю...

1920 оной август һарада албан... хэрэгээр Москва ошохо зуураа, Нес... тер Александрович Коммунистичес... кэ партиие, социалистическэ гүр... ниие эмхидхэгшэ В. И. Ленинтэй... уулзажа хөөрэлдөө. Энэнь Н. А. Ка... ландарашвилиин зүрхэндэ гүн гү... зэгыгөөр, мартагдашагүйгөөр х... дуугдаһан байгаа. 1920 оной де... кабрь һарада Нестер Александрович... РКП(б)-гэй гэшүүн боложо ороһо... юм. 1000 гаран партизантай Калан... дарашвилиин отряд Яхадта үлэһэ... сагаантаниие, кулагуудай үймөө... дараха зорилготойгоор 1922 оно... январь һарын янгинама хүйтэн со... холын замда мордоһон байгаа. Хо... ёр һара соо нилээд холо ябаба... шье, Якутска хүрэжэ шадаагүй.

1922 оной мартын 6-най үдэ... Якутскын оршондо 80 модо ошо... ябатараа, дайсанай нугада орож... баригдаад, Н. А. Каландарашвили... алуулһан юм. Иигэжэ граждан дай... най суута герой наһа бараа һэн.

Бурят-Монголой ажалшад Н. А. Каландарашвилиин дурасхаалые х... зээшье мартахагүй. Манай Улан-Удэ хотын гол үйлсэнүүдэй нэгэнд... тэрэнэй нэрэ үгтэжэ алдар солыён... мүнхэлэнхэй.

М. Петухова,
хизаар ороноо шэнжэлдэг музейн научна хүдэлмэрилэгшэ.

ЭМХИДХЭЛЭЙ ХҮДЭЛМЭРИ ИИГЭЖЭ ЯБУУЛНАБДИ

Аймагай партийна организаци ургаса хуряалгын, гүрэндэ таряа тушаалгын эхилхэдэ, бэрхэшээл тохёолдохо гэжэ һайнаар мэдэһэн байгаа. Юуб гэхэдэ, энэ жэлэй зун ехэ үһээтэй байгаа бшуу.

Теэдшье, таһалгаряагүй бороо хурын орожо байхада ургаса хуряалга эхилһэн байгаабди. Энэ хадаа механизаторнуудай, колхозниигуудай хүдэлмэри бэрхэтэй, орёо болгоһон байха юм. Мүн «таряамнай ногоон, хуряалга эхилхые яарахаар бэшэ» гэһэн һанал бодол зарим хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө гарадаг байгаа.

Тиимэһээ хамагай түрүүндэ энэ буруу һанал бодолдо эрид сохилто үгэжэ, колхозниигуудай, механизаторнуудай ажалай эдэбхи хэшээл дээшэлүүлхэ шухала болоһон байгаа.

Мүнөө жэлдэ ургаса хуряалгын онсо эрхэ байдалда үнгэрхэ байһые партийна организаци ажалшадта ойлгуулжа үгэһэн байха юм. Тиихэдээ амяарлан хуряалга хэрэглэхэ тухай онсо анхарал хандуулдаг байгаа. Энээн тухай тусхай лекцинүүд уншагдадаг, иигэжэ таряа хуряахада таарамжатай зохил байһыень үнгэрэгшэ жэлэй дүршэлһөө жэшээ абан харуулагдадаг байгаа. Мүн МТС-үүдтэ механизаторнуудай семинар үнгэргэгдэжэ, нёдондо жэлдэ хэгдэһэн амяарлан хуряалгын дүй дүршэл соргологдоо һэн.

Үнгэрэгшэ жэлдэ Ехэ-Кударын МТС-эй харьяата колхозуудта амяарлан хуряалга хэһэнһээ ямар ашаг туһа гараһые харуулһан тусхай брошюра КПСС-эй айкомой пропаганда, агитациин таһаг гараһан байха юм. Ургаса амяарлан хуряалга хэрэглэлгын ехэ туһатай байһые харуулһан плакадууд, диаграмманууд зурагдажа, колхозуудай тоогуудта, полевой стануудта, клубуудта үлгэгдэһэн байгаа. Жэшээлхэдэ, «Амяарлан хуряалга колхоздомнай юу үгөөб» гэһэн плакат Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо гоёор бэшэгдэжэ няагдаһан байгаа. Амяарлан хуряалга ургаса хуряалгые 10 хоног урид эхилхэ, оробоһо таряа хатаалгаар 2500 ажалта үдэр алмаха, хуряалгые 12 үдэр, таряа тушаалгые 15 үдэр болзорһоонь урид дүүргэхэ арга олгоо гэжэ тэрэ плакадта харуулагдаһан байха юм.

Колхоз. МТС-үүдтэ партийна суглаанууд боложо, ургаса хуряалга, таряа тушаалга үнгэргэхэ зорилгонуудые зүбшэн хэлсээ. Мүн Агуехэ Октябриин 40 жэлэй ойдо зорюулан абаһан уялгануудаа дүүргэхэ тухай асуудал КПСС-эй айкомой пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ һэн.

Үһээтэй байбашье, бидэнэр ургаса хуряалгые хаһа саг соонь эхилээд, энэ хүдэлмэри түргэнөөр эмхидхэхые оролдоһон байнабди. Таряа амяарлан хуряалгада нёдондонойхидо орходоо һураггүй олон лафетнэ жатканууд, подборщигууд, комбайнууд табигдаһан байгаа. Техникэ элбэгтэй, дүршэлтэй механизаторнуудтай байһан дээрэһээ ургаса хуряалга нилээд түргэнөөр хэхэ аргатай болоһон байнабди.

Механизаторнуудай дунда мүрысөө эмхидхэхэ, тэдэнэй түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдаһан байгаа. Хуряалгын эхилхын урда тээ мүрысөө эмхидхэхэ гурим хараалагдаһан, түрүүшын 10 үдэрэй даалгабари, мүн урмашуулгын түлөөһэнэй хэмжээн тодорхойлогдоһон байна. Ургаса хуряалгын, таряа тушаалгын ябасые түргэдхэхын түлөө тэмсэлэй үедэ ажалай бүтээсэ ехээр дээшэлээ. Түрүүшын 2—3 үдэр соо комбайнер Изот Кривогорницын «Путь Октября» колхоздо лафетнэ жаткаар сүүдхэдээ 30,5 гектар хүрэтэр таряа хададаг байгаа. Тэрэнэй жэшээ механизаторнуудай бүри олоороо мүрысэхэ ябадалда эхи табиһан байна.

Партийна эхин организацинууд мүрысөө бодото һайнаар эмхидхэхые оролдодог. Механизаторнуудай мүрысөөнэй дүн бригадануудта үдэр бүри гаргагдажа, түрүүшүүлые урмашуулха элдэб аргануудхэрэглэгдэдэг байна. Жэшээлхэдэ, Изот Кривогорницынай түрүүшын амжалта туйлахадань колхозой болон МТС-эй партийна организацинууд механизаторнуудай үдэр үнгэргэжэ хүдэлмэриин түрүүшын дүнгүүд гаргагдаа һэн. МТС-эй дирекци нүхэр Кривогорницыниие амаршалха зуураа, дирекциин зүгһөө улаан вымпел, мүнгэн шан тэрээндэ барюулһан байгаа.

Тиин бүри олон машинистнууд нормоёо дүүргэдэг, үлүүлэн дүүргэдэг боложо эхилээ. Механизаторнууд Бондарев, Улаханов, Гылыпкилов, Брянский, Игумнов, Агафонов болон бусад энэ жэлдэ түрүүшынхеэ шалгаран гараһан байгаа.

Тиихэдэ, Хамнигадайн МТС-эйхид горьтой гээгдэлдэ ороһон, амяарлан хуряалга муугаар эмхидхэдэг байгаа. Тиихэдэнь партиин айком шалтагааниинь элирүүлээд, тус МТС-тэ харьяата колхозуудай таряа хуряалгаар гээгдэжэ ябаһан тухай асуудалые бюро дээрэ хаража үзөөд, тодорхой хэмжээнүүдые хараалһан байгаа. Колхозуудай түрүүлэгшэнэр бюрогой заседанида уригдаа. Тэрэ үдэртөө айкомой хүдэлмэрилэгшэд МТС-эй хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта бюрогой хараалһан хэмжээнүүдые бэелүүлгэ эмхидхэжэ ороо һэн. Лафетнэ жаткануудта дүршэлтэй комбайнернууд табигдаа. Тэдэнэртэй тус тустайнь хөөрэлдэгдөө. Тиигэжэ эдэ комбайнернууд ургаса хуряалгын түлөө харюусалгаяа һайнаар мэдэрэн 5 үдэр соо, мүн үдэр соошье хэды шэнээн таряа хадаха тухай уялгануудые абаһан байна. Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлдэг лафетнэ жаткын машинист Иван Хлебниковэй түрүүшын амжалта туйлажа, сүүдхэдээ 30 гаран гектар хададаг болоходонь партиин айком МТС-эй парторганизацитай хамта Хлебниковэй лафетнэ жаткын дэргэдэ, поли дээрэ семинар үнгэргөө һэн. Тэрээндэ Хамнигадайн МТС-эй 15 машинист сугларһан байгаа. Мүн Ехэ-Кударын МТС-эй түрүү механизаторнууд уригдаа. Иигэжэ механизаторнуудай мүрысөөн бүри үргэдөө һэн. Тэдэнэй дүй дүршэл тухай аймагай газетэдэ, дайшалхы хуудаһануудта, молнинуудта бэшэгдэдэг, радиогоор дамжуулагдадаг байһан юм. Мүрысөөндэ оролсоһон комбайнернууд нүхэд Цыбиков, Ломбоцыренов гэгшэд 12 үдэр соо 300 хүрэтэр гектар, Иван Хлебников хуряалгын эхинһээ хойшо 500 гаран гектар таряа хуряагаа. Мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй ашаар Хамнигадайн МТС-эй харьяата колхозууд һүүлэй үедэ Ехэ-Кударын МТС-эйхидһээ дутуугүй түргэнөөр таряагаа хуряадаг болоо.

Ургаса хуряалгын үедэ лекци уншалга зарим зэргээр һайжараа. Тоогуудта, комбайнова агрегадуудта, бригадануудта элидхэл, лекцинүүд хэгдэдэг байна. Партиин айком колхозуудта тусхай политүдэр үнгэргэдэг боложо, энэ үдэртэ «Мүнөө үеын байдал, манай зорилгонууд» гэһэн элидхэлнүүд хэгдэдэг байна. Аймагай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд нэгэ үдэрэй туршада 20 гаран элидхэл хэһэн байха юм. Колхозниигууд элидхэлые ехээр һонирхогдожо, олон асуудалнууд табигдадаг байгаа. Октябриин 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан тезисүүдээр цимэ үдэр һаяар үнгэргэгдэхэнь.

Партийна организацинууд мүрысөө бүри һайнаар хүтэлбэрилдэг, харуулан ойлгуулха агитаци эмхидхэлгэдэ анхарал ехээр табидаг болоо. Жэшээлхэдэ «Путь Октября» колхозой партийна организаци мүрысөөнэй дүн үдэр бүри гаргажа байдаг. Һаалишад, бусад хүдэлмэрилэгшэд тодорхой уялга абанхай. Тэдэнэй хүдэлмэриин дүн үдэр бүри гаргагдажа, показателиин доскада, дайшалхы хуудаһануудта бэшэгдэжэ байдаг. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо харуулан ойлгуулха агитаци һайнаар табигданхай. Иимэ жэшээнүүд олон.

Ойлгууламжын хүдэлмэри һайжаруулһанай, эмхидхэлэй хүдэлмэриин хэһэнэй ашаар зарим һайн үр дүн туйлаабди. Октябриин 1-нэй мэдээгээр аймагай колхозууд бүхы ороохото культураяа хуряажа дүүргээ. Тэрэнэй 11.968 гектарынь амяарлан хуряагдаа. 20610 центнер таряа гүрэндэ тушааха уялгаяа аймагнай дүүргээд, 30 шахуу мянган пүүд таряа түсэбһөө гадуур гүрэндөө худалдаад байна. Таряа тушаалга үргэлжэлһөөр.

Октябриин ойн хүндэлэлдэ абаһан уялгануудаа дүүргэхын түлөө аймагаймнай малшад ехэ оролдосотойгоор ажаллажа байна. Түрүү колхозууднай 2—3,5 дахин ехэ һү гүрэндөө тушаагаа. Һү һаалгые дээшэлһэнэй ашаар аймагай колхозууд гүрэнэйнгөө үмэнэхи уялгые дүүргээд, үшөө тэды шэнээн һү тушаахын түлөө шармайн оролдожо байнхай. Тэрэшэлэн гүрэндэ мяха, нооһо тушаалга нилээд нэмэһэн байна.

Гэхэтэй хамта, абаһан уялгануудаа дүүргэхэ талаар партийна организацинуудай ябуулдаг хүдэлмэридэ горьтой дутуунууд бии. Зарим колхозууд мал ажалай продукци элбэгээр абаха арга боломжонуудаа дутамагаар хэрэглэнэ. Таряа хуряалгада машина техникэеэ муугаар ашаглана, ажахын зорилгонуудые үшөөл һулаар шиидхэдэг байна.

Мүнөө аймагай партийна организаци, бүхы колхозниигууд болон механизаторнууд ургаса хуряалгаяа, үрэһэ хаалгаяа ойрын үдэрнүүдтэ дүүргэжэ, Агуехэ Октябриин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ абаһан уялгануудаа эрхимээр дүүргэхын түлөө оролдожо байна.

Н. ФЕДОРОВ, КПСС-эй Кударын айкомой секретарь.

Октябриин революциин 40 жэлэй ойдо

СОВЕТ ЗАСАГАЙ АШААР СОЁЛ ГЭГЭЭРЭЛ ДЭЛГЭРЭЭ

★ ★

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: урданай Гэгээтын приходско hургуули. Хизаар ороноо шэнжэлхэ музейн фондhoo. Л. Хайдуровай фото.

„Буса түрэлтэнэй" hургуули

[Хаа]нта засагай түшэмэд, ню[ур]ай ноёд, баяд, лама, бөөнэрэй [д]абхар дарлалта доро, «а» [...] мэдэхэгүй, «арба» тоо таниха[гүй] бурят араднай барга балар бай[гаа] юм. Үгытэй малшадай үхибүү[дые] эрдэм hургуулида hургабал, [...]аглаха богоолшолходо бэрхэ[шэлтэй] болохо гэжэ мэдээд, тэдэнэр [...] болбосоролой эдэбхи үүсхэлэй [...]хала, тэрэ дороо тэндэнь да[рдаг] байгаа бшуу.

[Рев]олюциин урда тээ бурят арад [...]рэ-үсөөрhөөр, үндэhэ таhаран [...]ахадаа тулаhан байна. «Хэдэн [...]аад ламанар хадаа бурят уг[тай]найи шуhа мяханда шунаhан [...]анар гээшэ» гэжэ декабрист [Б]естужев тон зүб хэлээ hэн.

[18]06 ондо Анаагай «буса түрэлтэ[нэй»] (мүнөөнэй Хориин) hургуу[ли] [н]ээгдэжэ, тэрэ hургуулида ган[...] баяшуулай хүбүүд шажанай [...]ал магтаhан, уншаха бэшэхэдэ [аб]тар хүшэр хүндэ, хуушан мон[гол] үзэг бэшэг үзэжэ эхилhэн бай[на]. Энэ мэтын hургуулинууд 20—30 [жэл] үнгэрhэн хойно эндэ тэндэ нээг[дэhэ]н юм. Гэбэшье, үгытэй малша[дай] үхибүүдые hургуулида абадаг[гүй], тэдэнэр эрдэм эдлэхэ табисуур[гүй] юм гэжэ тэрэ сагай тэнэг ноёд, [лам]анар хэлэдэг байгаа бшуу.

[Тэ]рэ сагай hургуулиие шалгаhан [...] инспектор иигэжэ бэшэhэн [бай]на: «Бурят hурагшад бэрхээр [...]адаг, гоёор бэшэдэг аад, тэрэ[...]гээ удха ойлгоногүй, ород үгэ [...] мэдэнэгүй». «Буса түрэлтэнэй» [hур]гуули дүүргэжэ гараhан хүнүүд [...] зондо туhатай юушье хэжэ шадахагүй байhаниинь эли.

Зондо туhатай эрдэм гэгээрэлтэй болохые манай бурят арад үни сагhаа хойшо хүсэhэн юм. Хаанта гүрэнэй ноёдой, али аргаараа арадай гэгээрэлые хойшо татадаг, ламанар, ноёд, баядай хэдышье ехээр зүрилтэ хабшалта үзүүлдэг байгаашье hаань, үгытэй малшадай үхибүүд эрдэмдэ hураха hэдэлгэ хододоо хэдэг hэн. Тэрэ үедэ Забайкалида сүлэгдэhэн ород арадай түрүү хүбүүд малшадай үхибүүдтэ ном заадаг hэн. Бурят арадай суута революционер Павел Балтахинов «Анхан түрүүн сүлэлгэдэ ерэhэн нэгэ ород хүн намайе үзэгтэ hургаа hэн» гэжэ бэшэhэн байна. Тэрэ үеын hургуулиин багшанарай байдал айхабтар бэрхэ байhан юм. Арад зонhoo алба суглуулхадаа, думын ноёд ехэнхи мүнгыень үбэршэлжэ, багшанарай салин хүлhэ удааруулдаг, hургуулиин hуралсалай гарашые саг болзор соонь хангадаггүй байhан дээрэhээнь, hургуулиин hуралсал зогсодог байгаа.

Тэрэ сагай hургуули тушаа комсомолой гурбадахи съезд дээрэ В. И. Ленин иигэжэ хэлээ hэн: «Урданай hургуулинуудта хүдэлмэришэн, таряашан залуушуулые буржуазин тала баримталагшад болгодог байгаа. Буржуазида таарамжатай зарсанууд болгохын талаар, баяшуулда олзо оложо үгэхөөр, ажал хэнгүй арадай хүзүүн дээрэ hууханань hаатуулхаар бэшэ... Тусхай чиновнигууд болгодог байhан юм».

Тоо, баримтанууд

УРДАНЬ

[✪]Анха түрүүшын [бу]рят hургуули Хо[ри]ин степной думын [д]эргэдэ 1806 ондо [нэ]эгдэhэн байна. 1818 [он]до Урульгын степ[н]ой думын дэргэдэ [нэ]эл түрүүшын эвенк [h]ургуули тогтоhон юм.

★ 1855 ондо Дээдэ [Үдэ]ын уездын харьяа[н]а 75 мянган буря[а]дhaa миил 66 хүн [h]ургуулида hурадаг [б]айба.

✪1911 ондо Зүүн [...]

Сибириин хүдөө нютагуудай 100 үхибүүн бүриин 16-ниинь hургуулида ябадаг, бэшэниинь бүри hурадаггүй байгаа.

✪1914—15 онуудай hуралсалай жэлдэ мүнөөнэй БМАССР-эй оршон соохи бүхы hургуулинуудта миил 13500 hурагшад hурадаг байба.

✪Революциин урда тээ манай республика дотор нэгэшье дээдэ hургуули байгаагүй. Тиихэдэ 4 дунда hургуули бии нэрэтэй байhан юм.

✪Октябриин революциин урда тээ багшанарай семинарта тон үсөөхэн бурят залуушуулые абадаг байгаа. Энэ hургуулида hурахын тула ородой шажанда шүтэдэг болохо ёhотой байгаа.

Хүдөө ажахыгаа хүгжөөлсэнэбди

Мяха, hү, тоhоной хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Америкын Холбоото Штадуудые ойрын жэлнүүдтэ хүсэхэ тушаа КПСС-эй ЦК-гэй болон Советскэ правительствын уряае манай ороной ажалшад халуунаар угтажа. hайшаан дэмжэнэ.

Манай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд, колхозууд мал ажалай продуктнуудые улам ехэдхэхын түлөө ехэ уялгануудые абаа. Коммунистическэ партиин шиидхэбэриие бэелүүлхын тулада бүхы орон дотор дэлгэрhэн социалистическэ мүрысөөндэ советскэ hургуулиинхид мүн лэ хабаадалсажа байна. Энэ хэрэгые бодото хэрэг болгохые багшанар хүсэ шадалаа гамнангүй оролдоно. Манай республика доторхи бүхы hургуулинууд политехническэ hуралсал үдэрhөө үдэртэ hайжаруулан, колхоз, совхоз болон бэшэшье хүдөө ажахын предприятинуудта туhалжа байнхай.

Ториин, Үлэгшэнэй, Загастайн, Үрөөгэй дунда hургуулиин багшанар советскэ эрдэм ухаанай болон техникын туйлалтануудтай колхознигуудые танилсуулна. Тэрээнhээ гадна, биологи болон хүдөө ажахын наукануудай гол эшэ ухаантай колхознигуудые болон hурагшадаа танилсуулна. Һүүлэй жэлнүүдтэ hурагшадые ажалай дүй дүршэлтэй болгохо хэрэгые шэнэ шэнэ формоор ябуулдаг болоо. Ахалагша классай hурагшад зундаа, намартаа колхозой ажалда хабаадалсахаhaa гадна, hургуулиингаа туршалгын талмайнуудта ажалладаг байха юм. Тэдэнэр хүдөө ажахын элдэб hалбаринуудта хүдэлдэг, ехэ—ехэ талмайнуудта кукуруза ургуулдаг, мал ажалай фермэнүүд дээгүүр хүдэлдэг, үбhэ хуряалгын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг байха юм.

Мүнөө зун ахалагша классай 15 мянган hурагшад республикын колхозуудта хүдэлөө. Һургуулиин hурагшадые хүдөө ажахын дүй дүршэлтэй болгохын түлөө hуралсал-үйлэдбэриин бригаданууд эмхидхэгдэдэг болоо. Нёдондо 12 тиимэ бригада байhан аад, энэ жэлдэ 83 бригада болотороо олошороо. Мухаршэбэрэй дунда, Шэнэ Загадай долоон жэлэй hургуулиин hурагшад Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо hурагшадай бригада эмхидхэжэ, 37 га кукуруза, 137 га ороохото культура тарижа өөhэдөө харууhалаа, хуряагаа. Тус бригадынхид 110 гектарай үбhэ хуряахаhaa гадна, хэдэн зуугаад тонно силос өөhэдынгөө хүсөөр дараhан байна. Колхоздо хүдэлхынгөө хажуугаар, тэдэ hурагшад үзэсхэлэн hайхан байгаалитай газарта үхибүүдэй лагерь барьа. Энэ хэрэгтэнь колхозой правлени хюрөөдэмэл модо болон мүнгэн зөөри үгөө.

Мяха, hү, тоhоной хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Америкын Холбоото Штадуудые ойрын жэлнүүдтэ хүсэхэ тушаа партиин уряада харюу болгон, дунда hургуулиие дүүргэгшэд колхоз, совхоз ошожо ажаллаха хүсэлөө мэдүүлээ hэн. Сэлэнгын аймагай Загастайн дунда hургуулиие дүүргэгшэд өөhэдынгөө түрэл колхоздо ошожо, хонишод, hаалишад, механизаторнууд болоhон байна. Мүн Ториин аймагай Үлэгшэнэй дунда hургуулиие, Зэдын аймагай Петропавловкын дунда hургуулиие дүүргэгшэд баhал түрэл колхоздоо ошожо, мал ажал дээрэ хүдэлхэ хүсэлөө бэелүүлэн, мүнөө ажалай үндэр амжалтануудые туйлажа байна.

Хонин ажал хадаа манай хүдөө ажахын гол шухала hалбари байhан туладань дунда hургуулиие дүүргэгшэд хонишон болохоёол олоороо хүсэнэ. Жэлhээ жэлдэ багшанарай хүтэлбэри доро эдэбхитэй олон залуушуул хүдөө ажалда түргөөр дүршэжэ мал ажалда, тарян ажалда хүдэлхэдөө бэшэндээ жэшээ харуулна.

Коммунистическэ партиингаа табиhан зорилгые дүүргэхэ хэрэгтэ арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд болон багшанар айхабтар ехэ үүргэ дүүргэхэ байhаниинь эли.

М. Мангадаев.

Дунда hургуулинуудай ургалта

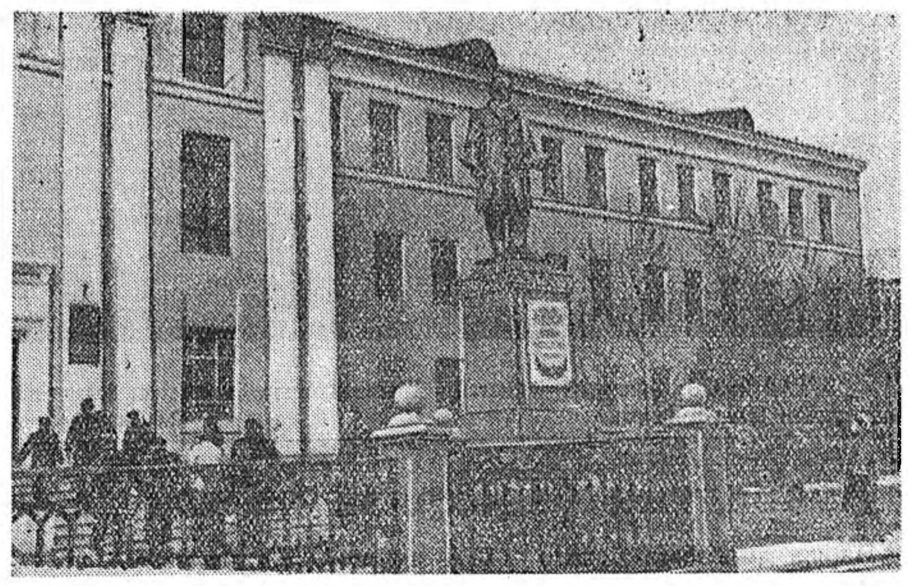

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институт. Б. Цыремпиловэй фото.

Бурят арадай hургуули

Агуу ехэ Октябриин революциин ашаар бурят арадай эрдэм гэгээрэл, соёл болбосорол үзэгдөөгүй түргөөр хүгжөө. Мүнөө үеын бурят hургуулинууд дээдэ эрдэмтэй багшанартай, hуралсалай-материальна базаар түгэс хангагданхай. Арад зонойнгоо хэрэгтэ үнэн сэхээр оролдодог хүнүүдые хүмүүжүүлэн гаргадаг. Арадай гэгээрэлэй хүгжэлтын түрүү зэргэдэ зогсоhон, советскэ үеын багшанарай тоо 1918 онойхиhoo зуугаад дахин олошороо. Тэдэнэй тэн хахадынь дээдэ эрдэмтэн. 1923—24 оной hуралсалай жэлэй эхиндэ 66 бурят багшанар байhан аад, мүнөө 2200 болоо. Үхибүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ шэн габьяа харуулhанайнгаа түлөө 577 багшанар СССР-эй орден ба медаляар шагнагданхай.

Советскэ hургуулиин hуралсалай хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие хүтэлбэрилхэ мэргэжэлтэй эдэ багшанарай хүтэлбэри доро манай республика доторхи 650 гаран hургуулида зуу мянга гаран hурагшад hуража байна. Тэрээнhээ гадна, хүдөөгэй залуушуулай, хүдэлмэришэн-залуушуул болон наhа гүйсэhэн хүнүүдэй hурадаг 60 hургуули нээгдэнхэй.

Манай республика дотор хоёр дээдэ hургуули бии. 25 жэлэй саана тогтоhон Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институт ород хэлэ, бурят-монгол хэлэ, физикэ, математика, хими, биологи, хари хэлэ зааха болон элдэб мэргэжэлтэй багшанарые бэлэдхэн гаргажа hургуулинуудта эльгээжэ байдаг юм.

1936 ондо тогтоhон Бурят-Монголой Зооветеринарна институт зоотехническэ, ветеринарна, агрономическа болон технологическа факультедүүдтэй. Коммунистическэ парти болон Советскэ правительствын хүдөө ажахые эрид ехээр хүгжөөхэ гэhэн шиидхэбэринүүдэй удаа дээдэ мэргэжэлтэдые hүүлэй жэлнүүдтэ бүришье олоор гаргана.

Манай республика дотор дунда hургуулинуудай тоо дайнай hүүлэй жэлнүүдтэ илангаяа түргөөр олошороо. 1957 ондо 11 мянган хүбүүд, басагад дунда hургуули дүүргэжэ гараhан байна. Һургуулида ороодүй үхибүүдые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэринь нилээд үргэнөөр табигданхай. 1927 ондо 30 хүүгэдые хүмүүжүүлхэ нэгэ сад байhан аад, мүнөө үедэ 130 болонхой. Тэндэ 6500 hургуулиин наhа хүсөөгүй үхибүүд хүмүүжүүлэгдэдэг. Колхоз, совхоз, МТС болон промышленна предприятинууд дээгүүр тогтоhон үхибүүдэй садуудта 500 хүмүүжүүлэгшэдэй харууhан доро хэдэн мянгаад багашуул хүмүүжүүлэгдэнэ.

Арадай дундаhaa хүмүүжэhэн хүбүүд, басагад республикынгаа хүтэлбэрилхы эмхи зургаануудта, ажахын болон культурын органуудта хүдэлмэрилжэ байна. Советскэ hургуулиие дүүргэжэ гараhан хүнүүдэй түрэл арадайнгаа национальна түхэл маягтай, социалистическэ удхатай культурые улам саашань хүгжөөhэнэйнь ашаар, урдань хаанта Россин харанхы заха хизаар байhан Бурят орон түрүү культуратай болоо.

Тоо, баримтанууд

МҮНӨӨ

✪Мүнөө Бурят-Монголдомнай 2 дээдэ, 15 тусхай дунда hургуули бии. Тэндэ 10000 гаран хүн hурадаг.

✪1956—57 онуудай hуралсалай жэлдэ республикын юрэнхы эрдэмэй бүхы hургуулинуудта 101,1 мянган үхибүүд, залуушуул hураа.

✪1957 ондо Гэгээрэлэй министерствын hургуулинуудай 10-дахи классуудые 3 мянга гаран хүн дүүргэжэ гараа.

✪1956—1957 онуудай hуралсалай жэлдэ хүдэлмэришэн ба хүдөө залуушуулай үдэшын 60 hургуулида 6319 хүн hураhан байна.

✪Гансахан 1956—57 онуудай hуралсалай жэлдэ хүдөө залуушуулай 7 дунда hургуули нээгдэhэн байгаа.

✪Һуралсалай шэнэ түхэлэй эмхи зургаан болохо 3 интернат-hургуули республика доторнай нээгдэнхэй.

✪Улан-Удэ городой Пионернүүдэй байшан, Эдир технигүүдэй станци, Эдир натуралистнарай станци, хүгжэмэй hургуули ба бусад хэшээлhээ гадуур hуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулна.

Бурят арадай гэгээрэлэй хүгжэлтэ

★

И. БАРАННИКОВ,
БМАССР-эй Гэгээрэлэй министр

★ ★

[А]гуу ехэ Октябриин социалисти[чес]кэ революци хаанта Россин бая[ш]уулай засаг усадхажа, ажалшан [зон]до эрхэ сүлөө олгуулаад, бага, [...] үндэhэ яhатанай урда үргэн [...] нээжэ үгэhэн байна.

[М]анай бурят нютагуудта hургуу[ли]нуудые шэнээр нээхэ гээшэ ни[гэ]д хүндэ хүшэр хэрэг байгаа hэн. [Эр]дэм гэгээрэл эдлэхэ эрхэтэй бо[ло]hон бурят зон хадаа ноёд, [лам]анар, бөөнэрэй үсэд нэтэ[р]ээр haaд ушаруулдаг бай[гаа]шье hаань, эрэлхэг зори[гоо]р эдлэл зөөрнеэ гамнангүй, [шэ]нэ-шэнэ hургуулинуудые нээhэн [бай]на. Жэшээнь, Сэлэнгын аймагта [байг]аа 78 hургуулиин 71-ниинь Ок[тяб]риин революциин hүүлээр тогто[hон] байха юм. Тэрэшэлэн, бэшэшье [нют]агуудта байhан ганса-нэгэн «бу[са] түрэлтэнэй» hургуулинуудай [ор]до арадай hургуулинууд арба[...]ороо бодоо бэлэй. Шэнэ hур[гуу]линууд нээгдэжэ, арад зоной эр[дэм]дэ hураха хүсэл бодолой бадар[жа] байhан тэрэ үедэ, багшанар ду[таг]ар байгаа.

[19]23—1924 онуудта Дээдэ Үдэдэ [...] болон бурят багшанарай тех[никумууд] тоггожо, түгэс мэргэжэл[тэй] багшанарые бэлэдхэжэ эхилээ [бэл]эй. Агуу ехэ Октябриин арбан [жэл]эй ойн haйндлэр багта багшанар [...] бии болоод байгаа.

[19]27 ондо арадай гэгээрэлдэ 8 [милл]ион түхэриг hомологдоhон [...], тэрэнь 1924 онойхиhoo дүрбэ [дахи]н ехэ байгаа hэн. Тэрээнhээ [...] гүрэнэй урьhаар үгэhэн мүнгөөр 22 шэнэ hургуули баригдаhан, 15 шэнэ hургуули баригдажа эхилэнхэй, арад зоной hайн дураараа үгэhэн мүнгэн зөөреэр 14 шэнэ hургуули баригдаад байhан үе бэлэй. 1924 ондо 279 hургуули хүдэлжэ байhан аад, 1928 ондо 397 hургуули нээгдэнхэй байгаа hэн.

Энэ ехэ культурна революциин гол түлэб үедэ, бурят эхэнэрнүүдые, үгытэй ба барлаг хүнэй үхибүүдые бултыень hургуулида хабаадуулха зорилго арадай гэгээрэлэй урда табигдаа hэн. Ехэ наhатаниие эрдэм номдо hургаха зорилготой хотоной hургуулинуудай нээгдэхэдэ, багшанар лэ тэдэниие хүтэлдэг байhан юм. Тэрээнhээ гадна, хуушан сагай үлэгдэлнүүд болон лама, баяшуулай элдэб хорото hэдэлгэнүүдтэй тэмсэдэг комсомольско организацинуудые ехэнхидээ манай багшанар лэ хүтэлдэг hэн.

Буржуазна националистнууд болон тэдэниие даган дуурягшадай уншаха бэшэхэдэ хүшэр хуушан монгол үзэг бэшэг үлөөхын хойшоhoo hэдэлгэнүүдые хэбэшье, национальна түхэл маягтай, социалистическэ удхашанартай культурые хүгжөөхэ хэрэгтэ haaд ушаруулбашье, тэрэ hэдэлгэнүүд бута сохигдоо hэн.

Социалистическэ ажахын, культурын түргөөр хүгжэхэ бүри, элдэб мэргэжэлтэд улам олоор хэрэгтэй боложол байгаа. 1930 ондо Советскэ правительствын шиидхэбэреэр, СССР дотор hургуулиин наhанай үхибүүдые хүдөө нютагуудта эхин hургуули, город болон хүдэлмэришэдэй тосхонуудта долоон жэлэй hургуули уялгалан дүүргүүлхэ асари ехэ зорилго табигдаhан байха юм.

Һуралсалай тусхай программанууд баталагдан абтажа, hуралсалай хүдэлмэри гуримтай, журамтай болоhон байна. Энэ үедэ дээдэ мэргэжэлтэй багшанарай олоор хэрэгтэй болоходо, Бурят-Монголой Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институт нээгдэhэн юм. Тус институт дээдэ мэргэжэлтэй гурба мянгаад багшанарые бэлэдхэн гаргаа. Һургуулинуудта бурят хэлэн дээрэнь үхибүүдые hургадаг болоходонь, hуралсалай шанар эгсээр дээшэлhэн байха юм. «Национальна республиканууд болон областьнуудай hургуулинуудта ород хэлэ үзэхые уялгалха тушаа» Советскэ правительство болон Коммунистическэ партиин 1934 оной мартын 13-да гаргаhан тогтоол hургуулинуудай хүдэлмэридэ ехэхэн хубилалта хэжэ шадаhан байна. 1939 ондо болоhон ВКП(б)-гэй XVIII съезд орон доторхи культурна ургалтын дүн гаргажа, городуудта арбан жэлэй hургуулинуудые, хүдөө нютагуудта долоон жэлэй hургуулинуудые hураха наhанай үхибүүдээр заабол дүүргүүлхэ гэжэ шиидхэhэн байха юм.

Партиингаа табиhан зорилгые дүүргэхын түлөө манай республикын арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд эдэбхитэй, эршэмтэйгээр оролдожо, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай эхилтэр, энэ шухала тогтоолые бодото хэрэг болгоод байгаа hэн.

1927—1928 оной hуралсалай жэлэй эхиндэ манай республика дотор 15 долоон жэлэй, 4 арбан жэлэй hургуули байhан аад, 1940—1941 оной hуралсалай жэлэй эхиндэ 84 долоон жэлэй, 49 арбан жэлэй hургуули тогтонхой байhан юм. Тэдэ hургуулинуудта hурадаг үхибүүдэй тоо: долоон жэлэй hургуулинуудта гурба дахин, арбан жэлэй hургуулинуудта 337 дахин олошороо hэн. Манай правительство арадай гэгээрэлдэ 1924 ондо 666 мянган түхэриг, 1937 ондо 39 миллион түхэриг, 1941 ондо аяар 59 миллион түхэриг hомолhон байха юм.

Манай арадай гэгээрэлэй хэлэшэгүй түргөөр хүгжэжэ байтар, немецко-фашистска булимтарагшад Эхэ орондомнай добтолон орожо, hүйд тодхор татаhан байна. Олонхи багшанарнай Эхэ ороноо хамгаалхаяа мордоо hэн. Хэдышье бэрхэшээлтэй саг байгаа hаань, багшанар, арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд үхибүүдые hургаха, хүмүүжүүлхэ зорилгоёо хүндэтэйгөөр дүүргэдэг байгаа.

Манай Бурят-Монголой hургуулинуудай hурагшад фронтдо туhалдаг hэн. Тэдэнэр 122 мянган түхэриг мүнгэ суглуулжа, «Бурят-Монголой эдир патриот» гэжэ танк бүтээлгээд, фронтдо эльгээгээ hэн. Советскэ Армиин сэрэгшэдтэ арбаад мянган посылка, 40 мянга гаран хэhэг дулаан хубсаhа эльгээhэн ба Оборонын фондdo хахад миллион түхэриг суглуулжа үгэhэн байна.

Колхоз, совхоз болон предприятинуудта үхибүүд эдэбхи ехэтэйгээр хүдэлдэг байгаа.

Дайнай hүүлэй жэлнүүдтэ арадай гэгээрэлые эрид эгсээр өөдэнь хүгжөөхэ зорилго парти бидэнэй урда табиhан юм. Богонихон болзор соо дайнай хойшолонгуудые усадхаад, hуралсалай шанар дээшэлүүлхын түлөө нэлэнхы үргэн хүдэлөөн арадай гэгээрэлэй фронт дээрэ дэлгэрээ бэлэй. Советскэ правительствын тусхай анхарал табиhан, айхабтар ехэ мүнгэ hургуулинуудай гаргашада hомолhон, дээдэ hургуулинуудай олон тоото багшанарые бэлэдхэhэн дээрэhээнь, гүрэн түрын удхашанартай энэ асуудал амжалтатайгаар шиидхэгдээ бэлэй.

Коммунистическэ партиин XIX ба XX съезднүүд hургуулиин hуралсалые ажал хүдэлмэритэй холбохо гэhэн тон шухала шиидхэбэринүүдые гаргаhан байна. Теоретическэ hуралсалаа ажалай дүй дүршэлтэй зэргэшүүлэн ябуулха, тиигэжэ hурагшадые үйлэдбэритэй танилсуулха, hуралсалhaa гадуур хэгдэдэг хүдэлмэринүүдые hайнаар хэхэ гэhэн зорилгонуудаа манай hургуулинууд амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна.

Биологиин багшанар түрүү мичуринска номнол hургаалые шэнжэлэн, үхибүүдые тэрээндэ hургадаг болоо hэн. Баргажанай аймагай Үрөөгэй дунда hургуулиин hурагшад РСФСР-эй Габьяата багша нүхэр Т. М. Малик гэгшын хүтэлбэри доро 1952 онhoo эхилжэ, hургуулиин шадархи туршалгын талмай дээрэ 7444 жэмэстэ модо ургуулаад, колхозуудта болон ниитын эмхи зургаануудта худалдан үгэhэн байна. Тэрэ hургуулида зүгы олоор үсхэбэрилэгдэнэ. Баргажанай аймагай шэрүүн уларилда зүгы барихаяа урдань бэрхэшээдэг байhан юм. Зүгөөр, эдир биологуудай үүсхэлээр, мүнөө тэрэ нютагта зүгы үсхэбэрилгэ хүгжэжэ байна.

Һургуулинуудта политехническэ hуралсал хүгжөөхэ хэрэгтэ физикэ, хими, математика болон бэшэ нарин бодолгын предмедүүдые үхибүүдтэ hайнаар ойлгуулха гээшэ айхабтар шухала байна. Ехэнхидээ городой болон хүдэлмэришэдэй тосхоной hургуулинуудай hурагшад физикэ, хими, математикын теоретическэ талые промышленна үйлэдбэритэй холболдуулан хэрэглэжэ hурана.

КПСС-эй XX съезд политехническэ hуралсал тушаа онсо анхарал табяа. Мүнөө үедэ манай hургуулинуудай hурагшад колхозой, совхозой фермэ, отара, полинууд дээгүүр зунайнгаа амаралтын үедэ ехэнхи сагтаа хүдэлхэhөө гадна, практическа хэшээлнүүдые хэдэг. Город болон хүдэлмэришэдэй тосхоной hургуулиин hурагшад промышленна предприятинуудта ошожо, хожомоо хүдэлмэришэдые халан абахаяа эртэhээ бэлдэнэ.

Агуу ехэ Октябриин социалистическэ революциин урда тээ бурят арадай дунда эрдэм бэшэг мэдэхэ хүнүүд хаа яа дайралдадаг байhан аад, мүнөө бүхы арадаймнай гэгээрээд байhаниинь түүхэдэ үзэгдөөгүй культурна революциин аша үрэнь мүн байна бшуу.

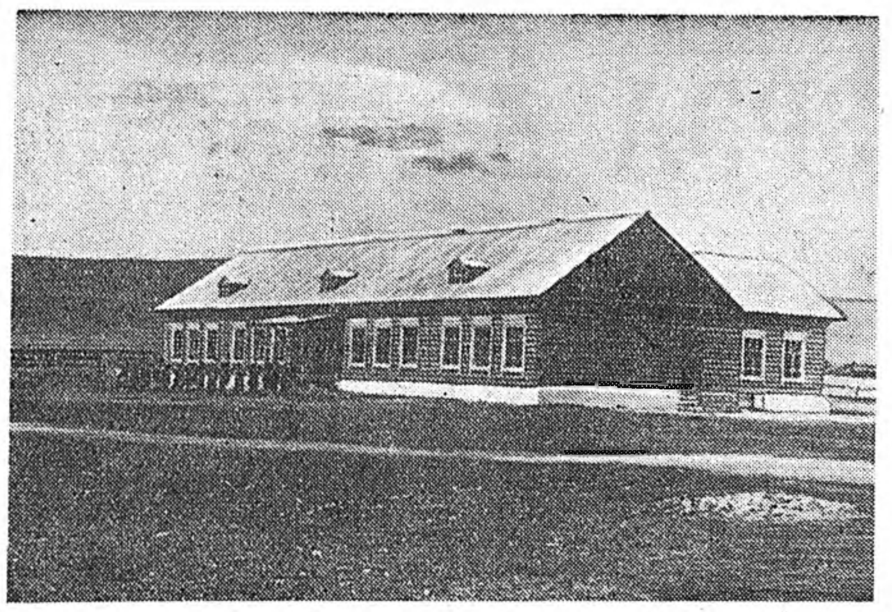

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Заиграйн аймагай Ацагат нютагта баригдаһан долоон жэлэй һургуулиин шэнэ байшан. **Б. Гылыковэй фото.**

Амаралтын үзэсхэлэн һайхан газар

Набша шэлбэһэтэ модоор бүрхөөгдэһэн үндэр хадын арада, түргэн урасхалта Зэдэ голой эрье шадарай үзэсхэлэн һайхан газарта— Зэдын амаралтын гэр оршоно. Тэрэ мүнөө һүүлшынгээ сезоние дүүргэә.

Амаралтын энэ гэр 1948 ондо Зэдын комбинадай база дээрэ тогтоогдоһон байгаа. Мүнөө энэ гэр Читын курортно конторын мэдэлэй, республикын удхашанартай газар болонхой. Эндэ хүдэлмэриинь сезон майн 27-һоо нээгдэжэ, 9 сезон соо хүдэлмэрилөө. Амаралтын гэртэ нэгэ доро 75 хүн амарна. Тиигэжэ энэ жэлдэ 675 хүн амаржа гараа. Сезон соо олон мэргэжэлтэй элдэб хүнүүд амараа. Тэдэнэр Улан-Удэһээ, Кяхтын, Зэдын, Ториин, Закаменай аймагуудһаа ерэһэн байна. Тэдэнэй дунда түмэрзамшад, түрүү малшад, механизаторнууд, промышленностиин хүдэлмэришэд, культурно-гэгээрэлэй албан газарай хүнүүд амарһан байна. Гансахан Ториин аймагай «Коммунизм» колхозһоо эндэ 41 хүн амараа. Амарагшадай дунда Ториин аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой огородшон Преловская, БМАССР-эй габьяата багша Питерский бүлэтэеэ, Зэдын комбинадай руднигай начальник Миронов болон бусад бии.

Амаралтын газарта амарагшадай байха гоёор баригдаһан хоёр ехэ байшан, столово, хоёр магазин, хатар наадаха талмай, амаралгын таһаг, библиотекэ, радиоузел гэхэ мэтэ бии. Амарагшадта кино харуулагдана. Амаралтын гэрэй дэргэдэ шэнэ автобус бии.

—Саашадаа амаралтын гэр бүри үргэдхэгдэжэ, болбосон түхэлтэй болгогдохо. Тиимэһээ эндэ клуб, электростанциин байшан, амарагшадай наранда бэеэ шараха газар, шэнэ столово бариха хараатайбди,—гэжэ амаралтын гэрэй директор Георгий Алексеевич Митрофанов хэлэнэ.

Н. Цыбенов.

Улан-Удынхидэй илалта

Сибириин болон Дальна Востогой зонодо түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн «Локомотив» гэжэ Центральна Соведэй спортивна коллективүүдэй дунда үнгэргэгдэбэ. Энэ мүрысөөн манай республикын 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ болоо. Мүрысөөндэ Красноярскын ПВРЗ-гэй, Улан-Удын ПВЗ-гэй, Новосибирскын Сибгидротрансын, Доодо Амурай барилгашадай, Комсомольск-на-Амуре городой спортсменүүд хабаадалсаа.

Мүрысөөнэй түрүүшын үдэр Улан-Удын ПВЗ-гэй спортсменүүд һайн амжалта туйлаа. Эдэнэр программын арбан үнгын һорёонуудай 7-ень абажа, түрүү һуурида гараа. Улан-Удын спортсмен Н. Завязкин, дискэ шэдэхэдээ, ядро түлхихэдөө түрүү һуури эзэлээ. Спортсменүүд Г. Серышев, Г. Алексеев гэгшэд 400, 500 метрын урилдаанда гүйлдэхэдөө һайн дүн харуулба. Тиихэдэ 100 метрын зайда үнгэргэгдэһэн урилдаанда айлшан Кутилин (Комсомольск-на-Амуре) түрүүлээ. Тэрэшэлэн нүхэр Кутилин утые харайхадаа, габшагай солбон байба.

Эхэнэрнүүдэй дундаһаа Улан-Удын спортсменканууд В. Мартынцева, Ю. Свинтитская, Л. Потапова гэгшэд 100 метрын урилдаанда, үндэрые харайхадаа, ядро түлхихэдөө түрүү һууринуудые эзэлһэн байна.

Мүрысөөнэй гурбадахи үдэртэ Улан-Удын спортсменүүд һайнаар наадаба. Эдэнэр 4х100 метрын урилдаанда гүйлдэхэдөө, Новосибирскын спортсменүүдые 7 секундаар ахижа, түрүү һуурида гараа.

Гурбан үдэрэй туршада үнгэргэгдэһэн энэ мүрысөөндэ Улан-Удын ПВЗ-гэй спортсменүүд түрүү һуурида гаража, «Локомотив» гэжэ Центральна Соведэй дамжуулгын тугханиие абаа. Красноярскын спортсменүүд хоёрдохи һуурида гараһан байна.

А. Игумнов.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Арадай демократиин оронуудта

Хитад промышленна гүрэн болонхой

ПЕКИН, сентябриин 30. (ТАСС). Электроэнерги, нүүрһэ, кокс болон промышленностиин бүтээдэг шухалын шухала дүрбэн бусад янзын продукци абалгаар табанжэлэй түсэбэй даалгабаринууд болзорһоо дүрбэн һара урид дүүргэгдэбэ гэжэ КНР-эй гүрэнэй статистическэ управлени мэдээсэнэ. Тиигэжэ промышленна шухалын шухала 46 янзын продукциин 34 янза абалгаарнь табанжэлэй түсэб болзорһоо урид дүүргэгдэбэ гээшэ.

Мүнөө үедэ өөһэдтөө хүрэхэ буладай 88 процентыень Хитад орон дотороо бүтээнэ. Түрүүшын табанжэлэй туршада Хитадта 16 миллион тонно булад хайлуулагдаа. Энэнь орониие сүлөөлхын урда тээ үнгэрһэн табин жэлэй туршада абтаһан буладта орходоо хоёр үлүүтэй дахин ехэ.

Мүнөө үедэ Хитад булад абалгаар дэлхэй дээрэ 12-дохи һуурида, шэрэм абалгаар 8-дахи һуурида гараад байна.

Румыниин Арадай Республикын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй үдэр

БУХАРЕСТ, октябриин 2. (ТАСС). Румыниин Арадай Республикын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй үдэр гэжэ заншалта һайндэрые румын арад октябриин 2-то баяртайгаар ёһолон тэмдэглээ. Республикын арадай арми тухай элидхэл, хөөрэлдөөнүүд сэрэгэй частьнуудта болон подразделенинүүдтэ, Культурын байшангуудта болон клубуудта хэгдэнэ, литературна вечернүүд үнгэргэгдэнэ, сэрэгэй уранзохёолшодтой уулзалган болоно.

Румыниин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй һайндэртэ зорюулагдаһан ехэ материал Румыниин хэблэл толилоо. Варшавска договорой үндэһөөр нэгэдэһэн социалистическэ бусад гүрэнүүдэй арминуудтай хамта Румыниин арадай арми социалистическэ туйлалтануудые найдамтай хёрхоор сахин хаража байна гэжэ газетэнүүд онсолон тэмдэглэнэ.

Албан-Совет хани барисаанай һара

ТИРАНА, октябриин 1. (ТАСС). Албан-Совет хани барисаанай һара боложо дүүрэбэ. Энэ һаратай дашарамдуулан, олон зуун предприятинууд ажал хүдэлмэридөө ехэ шэнэ амжалтануудые туйлаа, хүдөөгэй ажалшад шэнэ хамжаануудые байгуулаа.

Албан арадай агууехэ хани, тэрэниие хамгаалагша—Советскэ Союз тухай, коммунизм байгуулха хэрэгтээ туйлаһан гайхамшагта амжалтанууд тухайнь олон мянган хөөрэлдөөнүүд, лекцинүүд сентябрьда үнгэргэгдөө.

Энэ һарын үедэ советскэ хүгжэмэй недели болон советскэ фильмнүүдэй кинофестиваль үнгэргэгдэһэн байна. Советскэ культурын ажал-ябуулагшадай делегаци, тэрэшэлэн Армянска ССР-эй арадай дуу, хатарай гүрэнэй ансамбль һарада хабаадаа.

СССР-тэй хани барисаа бэхижүүлхэ Албаниин обществодо үнгэрэгшэ һарын туршада олон шэнэ гэшүүд ороо.

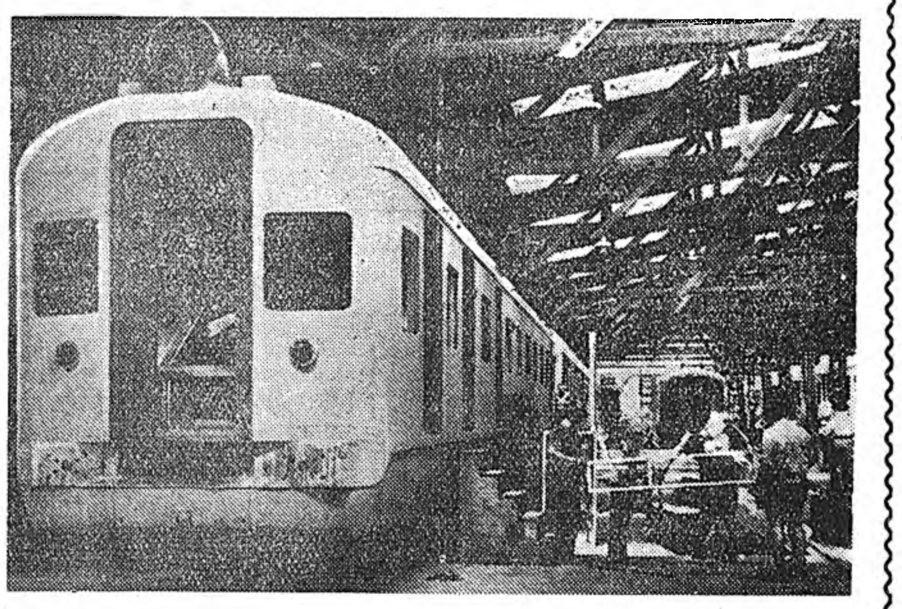

Венгриин Арадай Республика. Будапештын «Ганц» гэжэ вагон бүтээлгын заводой цех дотор. **Венгерскэ Телеграфна Агентствын фото.**

КНР-эй түрүүлэгшэ Мао Цзэ-дун гадаадын айлшадтай хөөрэлдэбэ

ПЕКИН, октябриин 2. (ТАСС). Синьхуа агентство иигэжэ мэдээсэнэ: Хитадай Арадай Республикын түрүүлэгшэ Мао Цзэ-дун октябриин 1-дэ Тяньаньмынь талмайн түбэй трибуна дээрэ Сириин журналистнуудай делегациие толгойлогшо, Сириин Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын мэдээсэлэй департаментын начальник Туфик Язиджитай найр нааданай боложо байха үедэ хөөрэлдөө. Бэеэ даанхай байдалтай байхыень, һалбаран хүгжэхыень, хүсэн түгэс гүрэн болохыень, империализмын хорото һанаашалгануудта эсэргүүсэн тэмсэхэдээ илалта туйлахыень түрүүлэгшэ Мао Цзэ-дун Сириин арадта хүсэбэ.

Бүхы дэлхэйн арадууд таниие дэмжэнэ гэжэ түрүүлэгшэ Мао Цзэ-дун хэлээ. Сири, Египет болон Саудовска Арави гурбанай нэгэдэлтэй байһыень харахадаа арад зон баярлана. Бүхы араб изагуурта арадууд нэгэдэхэ ёһотой гэжэ Мао Цзэ-дун үргэлжэлүүлэн хэлэбэ.

Сириин президентдэ, премьер-министртэнь болон ороноо бэеэ даанхай байдалтай болгохын түлөө тэмсэжэ байһан бүхы хүнүүдтэ х... хүргэхыень түрүүлэгшэ Мао Цз... г-н Туфигые гуйгаа.

Сиридэ дэмжэлтэ үзүүлжэ... һанайнь түлөө хитад арадта... халан хүргэнэб гэжэ г-н Т... Язиджи түрүүлэгшэ Мао Цзэ-... хэлэбэ. Туфик Язиджи түрүү... Мао Цзэ-дунда Сириин президе... зүгһөө мэндэ хүргөөд, Сириин пр... дент КНР-эй Түрүүлэгшэ Мао... дун хоёр уулзаха бэзэ гэжэ найд... байһан тухайгаа мэдүүлээ. ... хадаашье болохобди гэжэ түрүү... шэ Мао Цзэ-дун харюусаа.

Египедһээ ерэһэн айлшадта... рэлдэхэдөө, түрүүлэгшэ Мао ... дун Египедэй президент Насер... дээнээр дамжуулан мэндэ хү... египет арадта амжалта туйла... хүсэбэ.

Түрүүлэгшэ Мао Цзэ-дун мү... тадта айлшалжа байһан Аме... залуушуулай делегацитай х... дөө. Энхэ амгалан оршон бай... хитад болон американ арадууд... барисаата харилсаа холбоо бай... ха бэзэ гэжэ Мао Цзэ-дун найд... тухайгаа хэлээ.

Франциин правительство тогтууригүй байдалда ороо

ПАРИЖ, октябриин 2. (ТАСС). Буржес-Монуриин толгойлжо байһан правительствые президент хуулита ёһоор тушаалһаань гаргаадүй, тиимэһээнь министрнүүд хэдэг хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр. Энэ правительствын тушаалһаа гарахатайнь адли Алжирта правительствын бэелүүлдэг онсо эрхэ түлөөлгэ үгы болгогдохо байһан дээрэһээнь президент тус правительствые тушаалһаань гарганагүй.

Гэбэшье, правительствын тушаалһаа гарахадань хэдэг хэлсээгээ республикын президент Рене Коти хэжэ эхилээ. Парламентын палатануудай түрүүлэгшэнэртэй, экономическа соведэй түрүүлэгшэтэй, урдань Ф... циин Министрнүүдэй Соведэй т... лэгшэ байһан хүнүүдтэй уша... байдалые зүбшэн хэлсээд, м... парламентын бүлэгүүдэй хүтэл... лэгшэдтэй хэлсээ хэжэ байна. ... тябриин 1-нэй үдэшэлэн през... национальна суглаанай комм... стическэ бүлэгэй түрүүлэгшэ ... Дюклотой, мүн социалистическ... лэгэй хүтэлбэрилэгшэ Дейксо... уулзаа.

Алжир тушаа асуудалаар ком... нистическэ партиин баримта... һанамжа тухай президентдэ ду... баб гэжэ Дюкло журналистну... мэдүүлээ.

Советскэ сэрэгэй корабльнууд Сириһээ эхэ нютагаа бусахаяа гараба

ДАМАСК, октябриин 1. (ТАСС). Сиридэ арбан үдэр айшалһанайнгаа һүүлээр советскэ сэрэгэй корабльнуудай отряд октябриин 1-дэ Латакиһаа эхэ нютагаа бусахаяа... раа. Далайн эрье дээрэ сугла... Латакия городой зон айлшадаа... луунаар үдэшэн мордохуулаа.

Оманай имамай түлөөлэгшэ ООН-до хандаба

НЬЮ-ЙОРК, октябриин 1. (ТАСС). Оманда эсэргүү Англиин хэһэн «добтолгын ехэ хэмжээтэй байһыень» шалгаха зорилгоор ООН-һоо хэдэн түлөөлэгшэдые Оманда эльгээгты гэһэн гуйлтатай бэшэг Оманай имамай түлөөлэгшэ сентябриин 30-да ООН-эй Генеральна... ретарьта эльгээгээ. Назваһаа ... хойгуур Джебель-Ахдар гэжэ н... руу добтолго хэхын тулада англ... хид ехэ сэрэг суглуулжа байна г... бэшэг соо хэлэгдэнэ.

АЛЖИРТАХИ БАЙДАЛ

ПАРИЖ, октябриин 1. (ТАСС). Һүүлэй үедэ Алжирай национально-сүлөөрэлгын арми улам эдэбхитэйгээр тулалдадаг боложо байна гэжэ «Юманите» газетэ мэдээсэнэ. Һаяхан Алжирай хэдэн буһалгаашад Сиди-Бель Аббесһээ 50 километр зүүн урдуур байрлаһан жандармериин казармануудта добтолоо. Мүн Айн-Бейда болон Канробер ... нютагуудай хоорондо буһалгаа... Франциин сэрэгэй ашаануудта... толжо, ашаа хаража ябаһан 1... ниие алаһан, 7 хүниие шархат... һан байна. Мүн бусадшье га... нуудаар алжирайхид Франциин... рэгтэ добтолно.

Оманда сэрэг дайн үргэлжэлһөөр

КАИР, октябриин 1. (ТАСС). Англиин сэрэгэй самолёдууд Оманай тосхонуудые зэрлиг муухайгаар бомбодожо, хүн зониие алана, гэр байра һандаргана гэжэ «Аш-Шааб» газетэ мэдээсэнэ. Джебель-Ахдар гэжэ нютагта шанга тулалдаан ... жо, Англиин сэрэгэй 80 гаран ... алуулаа гэжэ мэдээсэл соо хэлэ... нэ. Англиин хоёр реактивна само... хадада бутаран унаа.

Хүдэлмэришэдэй 36 процентнь ажалгүй

ХАНОЙ, октябриин 2. (ТАСС). Мүнөө үедэ Урда Вьетнамай хүдэлмэришэдэй 36 процентнь ажалгүй ябана гэжэ «Шамбр де коммерс» гэжэ Сайгондо недели бүри гар... журнал мэдээсэнэ. Ажалгүйшү... тоо улам олошоржо байна.

Америкын генералнуудай убайгүй мэдүүлгэ

НЬЮ-ЙОРК, октябриин 1. (ТАСС). Уласхоорондын удхашанартай шухала ехэ далайнуудые империалистическэ добтолго хэхын тулада хэрэглэхэ хүсэлэнтэйбди гэжэ Америкын сэрэгэйхид убайгүйгөөр мэдүүлнэ.

«Дундада далай мүнөө Америкын далай болонхой. Зуун жэлэй ... шада Англиин далайн флодой ... дэжэ байһан Атлантин далай ... Холбоото Штадуудай болобо» ... «Пост-диспетч» газетын сэр... шэнжэлэгшэ, тушаалһаа гара... бригадын генерал Филлипс мэд... лээ.

Урда-Африканска Союзда ехэ үер болоно

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 30. (ТАСС). Урда-Африканска Союзай Иоганнесбург городһоо мэдээсэһэнэй ёһоор, Оранжевая ба Вааль гэжэ мүрэнүүдэй уһаниинь ехээр нэмэжэ, үер боложо байна. Олон т... хонууд уһанда абтаа. Мянга ша... бүлэ таляан уһанай дунда орош... байна.

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

✦ Япондо юумэн улам үнэтэй боложо байна. Хүн зоной эдидэг гол хоол болохо барайгарай сэнгые октябриин 1-һээ эхилэн дээшэлүүлхэ гэһэн шиидхэбэри правительство абаа. Мүн түмэр замаар ябаһанай, электричество хэрэглэһэнэй түлөө сэн дээшэлүүлэгдэхээр хараалагданхай. Барайгарай сэнгые дээшэлүүлхэ гэһэн шиидхэбэридэ эсэргүүсэн хүн зон тэмсэнэ, митинг ж... саалнуудые үнгэргэнэ.

✦ Сентябриин 30-да Этна вулк... хүдэлжэ эхилээ гэжэ Римһээ да... жуулагдаба. Вулканай нүхэнһөө... халуун, хайлашаһан шулуу ха... орьёлон гарана. Хүхэ хара ута... 300 метр өөдөө дэгдэнэ.

Эрхим модо—Эхэ орондоо

Хандагайн леспромхоз манай республикын ой модоной промышленностиин томо предприятинуудай нэгэниинь юм. Эндэһээ олон зуугаад мянган кубометр эрхим шанартай модон жэл бүри ороной шэнэ барилгануудта эльгээгдэнэ.

Модо бэлэдхэгшэд хэдэн жэлэй туршада цикличностиин графигаар хүдэлмэрилнэ. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, эмхидхэлыень һайжаруулха хэрэгтэ энэ арга ехэ туһатай юм. Һүүлэй үедэ модо отололгодо жэжэ комплексно бригаданууд ажалладаг боложо байна. Зүүн Хасууртайн түрүү мастерска участогта энэ эрхим арга эгээн түрүүн хэрэглэгдэжэ эхилээ. Модо отолон таллуулха иимэ дүрбэн бригада эндэ эмхидхэгдээ. Бригада бүхэндэ электро-отологшо, тэрэнэй туһалагша, «ТДТ-40» трактораар модо таллуулагша, хамта дүрбэн хүдэлмэришэд хүдэлнэ. Тэдэнэр дээдэ складта модоной талмай бэлэдхэнэ, унагаагдаһан модо тракторта шагтагална, үндэһэ гэшүүһэнүүдыень сэбэрлэнэ, ябталан табина. Жэжэ комплексно бригадануудай хүдэлдэг болоһоной ашаар ажалай бүтээсэ 1,5 дахин дээшэлээ. Түрүү хүдэлмэришэд һайнаар ажаллажа, нилээд ехэхэн амжалта туйлана. Модо отологшо Колесников, тэрэнэй туһалагша Вельжис, таллуулагша Якубайский гэгшэдэй хүдэлдэг эрхим бригада үйлэдбэриингөө даалгабариие үдэр бүри 180 процент хүрэтэр дүүргэнэ. Модо бэлэдхэлэй ба модо урадхуулгын хүндэтэ мастерай значогоор шагнагдаһан шофёрнууд аха дүүнэр Степан ба Георгий Рассадинтан, электрохюрөөшэн Виктор Морковкин, «К-32» гэжэ оньһото агрегадай хүдэлмэришэн Михаил Павленко болон бусад һайнаар ажаллана.

Зүүн Хасууртайн мастерска участогай модошод 9 һарынгаа даалгабариие болзорһоонь урид дүүргээ.

Бага Тарбагатайн ба Үлэнтын мастерска участогуудта модо бэлэдхэлэй энэ шэнэ арга зааха очдоогоор хэрэглэгдэнэ. Эндэ комплексно бригадада бүри үсөөн хүн хүдэлдэг. Урдань эдэ участогуудта сүлөөлэгдэһэн бригадирнууд хүдэлжэ, модо бэлэдхэхэ, шэрэхэ ажалда хабаададаггүй, миил захиралта үгөөд лэ ябадаг байгаа. Мүн электрохюрөөдэгшэ, модо таллуулагша бүхэн нэгэ-нэгэ туһалагшатай байһан юм. Мүнөө бригада бүхэндэ гурбан хүн хороогдоо. Урдань эмхигүйгөөр ажаллаха ушар үзэгдэдэг һаа, мүнөө мастернууд харюусалга ехэтэй болоо, хүдэлмэришэд ажалайнгаа сагые үрэ ехэтэйгээр хэрэглэнэ. Нүгөө талаһаа, жэжэ бригадануудые байгуулһанай ашаар дээдэ складта хүдэлдэг хүнүүд элдэб мэргэжэлдэ һуралсаха аргатай болонхой. Тэдэнэр «К-5» гэжэ электрохюрөөгөөр модо тайраха, «РЭС-1» гэжэ электро-түхеэрэлгээр гэшүүһэ сэбэрлэхэ мэргэжэлтэй болоно, мүн модо ябталан табина. Гадна, хүдэлмэришэдэй ажалай бүтээсэ нилээд ехэ болоо. Жэшээлхэдэ, Бага Тарбагатайн мастерска участогта модо отологшо бүхэн халаан соогоо электрохюрөөгөөр 44 кубометрын оронд 80—90 кубометр модо отолно.

Жэлэй эхинһээ хойшо энэ участогай модошод 40 мянга гаран кубометр модо бэлэдхэжэ, графигһаа нилээд түрүүлээ.

Бага Тарбагатайн мастерска участогта модо отолхо ба таллуулха үшөө нэгэ, гурбадахи бага бригада эмхидхэгдээ. Бусад бригадануудай нүүдэл электростанциин хүсөөр хүдэлдэг хюрөөгөөр модо унагаадаг байхада, энэ шэнэ бригадада бензинээр хүдэлдэг мотортой «Дружба» гэжэ хюрөө бии. Энэ хюрөөе урдань Хандагайн леспромхоздо олохон хүн тоодоггүй аад, мүнөө тиихэеэ болёо. Өөрынгөө мотороор хүдэлдэг хадань «Дружба» гэжэ хюрөөе ой соогуур нэгэ газарһаа нүгөө газарта абаашахада ехэ зохид байдаг. Иимэ агрегадууд тус предприятида үсөөхэншье һаа, бултадаа ашаглагдажа, һайн дүн харуулна. Могойтын мастерска участогта бүхы дээрээ иимэ бензомоторно хюрөөнүүд хэрэглэгдэдэг болоо.

Мастерска бүхы участогуудта шэнэ техникэ хүсэд хүрэхөөр үгтэнхэй. Хүсэ багатай, таагүй газогенераторна тракторнуудай орондо «ТДТ-40» гэжэ хүсэ ехэтэ дизельнэ тракторнууд модо таллуулдаг болобо. Участок бүхэндэ 3—4 иимэ трактор хүдэлнэ.

Эдэ бүхы шэнэ арга хэрэглэһэнэй, цикличностиин график амжалтатайгаар нэбтэрүүлһэнэй, шэнэ оньһон техникэ шадабаритайгаар ашагладаг болоһоной ашаар модо бэлэдхэгшэд жэгдэ һайнаар хүдэлмэрилжэ, үндэр бүтээсэ туйлана, барилгын модо ехээр бэлдэнэ. Энэ жэлэй 8 һарын туршада леспромхозой коллектив түсэбһөө гадуур 22 мянган кубометр модо бэлдээ.

Продукциин өөрынь үнэ химдаруулһанай ашаар тус предприяти 7 һарын турша соо 600 мянган түхэриг алмажа, ехэ амжалта туйлаа.

Агууехэ Октябриин 40 жэлэй ойн һайндэрые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө бүгэдэарадай социалистическэ мүрысөөндэ оролсоод, хандагайнхид модо бэлэдхэлгэ, шэрэлгын хүдэлмэриие улам хурдадхана. Мүнөө леспромхозой коллектив түсэбэй ёһоор үдэр бүри 729 кубометрын орондо 1000 гаран кубометр эрхим шанартай модо Эхэ орондоо үгэнэ.

Эндэ мүрысөөнэй түрүүшүүл олон болоо. Модо таллуулагшад трактористнууд И. Дарбанов, А. Федоров, И. Игумнов, А. Сильников, хамһабариин хүдэлмэришэн Н. Ясков, Г. Ясков, Д. Васильева эрхим һайнаар хүдэлмэрилнэ. Шофёрнууд Е. Грехов, И. Алферов, модо ашаалагшад Д. Базаров, В. Лемешко болон бусад даалгабаряа саг үргэлжэ үлүүлэн дүүргэнэ. «Модо бэлэдхэлэй ба модо урадхуулгын хүндэтэ мастер», «Ой модоной промышленностиин социалистическэ мүрысөөнэй отличник» гэһэн значогууд тэдэнэй энгэрнүүдтэ ялалзажа, алдарта хэрэгүүдыень гэршэлнэ.

Хандагайн леспромхозой коллектив Агууехэ Октябриин 40 жэлэй ой хүрэтэр жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэ, жэлэй эсэс хүрэтэр түсэбһөө гадуур 300 мянган кубометрһээ бага бэшэ эрхим шанартай модо бэлдэхэ, продукциин өөрынь үнэ химдаруулан, жэл соо 800 мянган түхэриг алмаха, 7 миллион шахуу түхэригэй олзо оруулха уялга абанхай.

А. Шулунов.

Редактор Д. Л. ЛОБСАН...

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности — 34-05, местной информации и писем — 24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н 00546. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 570...